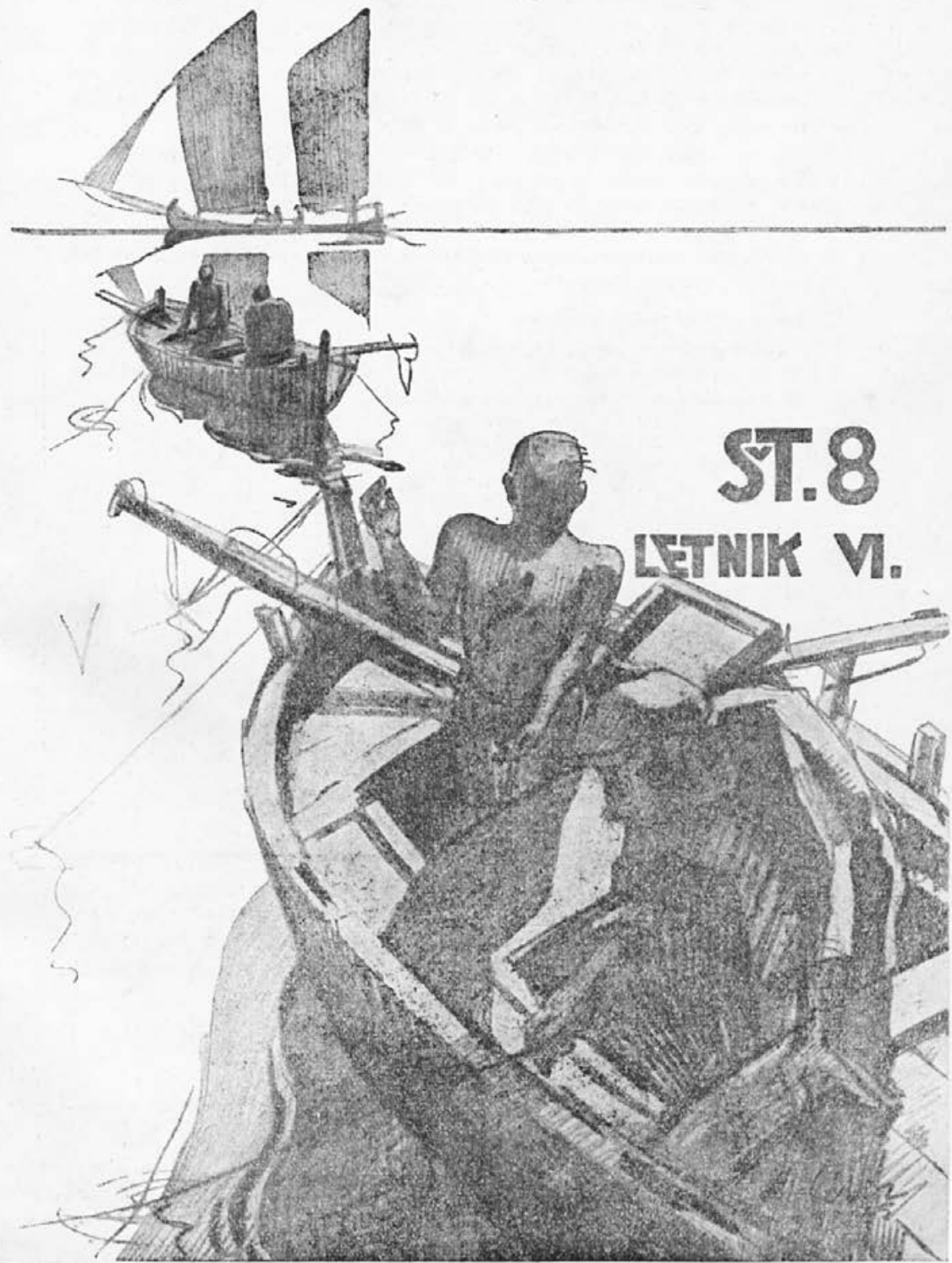

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI

NAŠ ROD

ST. 8

LETNIK VI.

REŠITEV UGANK IZ 7. ŠTEV. „NAŠEGA RODA“:

Križanka: V o d o r a v n o : 1. doktor, 6. hajduk, 11. mati, 12. rman, 13. in 15. pasta, 18. oltar, 20. b b, 21. naliv, 23. iskra, 25. tesar, 27. obara, 28. strah, 29. Ikona, 30. oz., 31. paradiž, 33. t. j., 34. bokal, 37. aga, 38. idila, 41. valuj, 43. vrata, 44. Jugoslavija, 47. Srem, 49. njb, 50. Aleš, 53. teti, 54. lipa, 55. Anika, 58. stenj, 61. nanizaj, 63. Indiana, 65. revna, 67. okop, 70. navzela, 72. ukaz, 75. Novo leto, 76. carinika.

N a v p i č n o : 1. dnino, 2. km, 3. tapir, 4. otava, 5. ris, 6. hrt, 7. Amati, 8. jarek, 9. D. n., 10. kobra, 14. nabob, 16. Tisa, 17. Astra, 18. orada, 19. Lahi, 20. banja, 22. Lazov, 24. kragulj, 26. Sotla, 31. plug, 32. Žiri, 35. Kajetan, 36. aluminij, 39. dajalnik, 40. Italija, 42. jo, 43. v v, 45. Sarajevo, 46. Abesinec, 47. stan, 48. re, 51. ep, 52. šara, 56. iz, 57. karati, 59. tnalam, 60. ed, 62. Azov, 64. neki, 66. vz., 67. ona, 68. ko, 69. pot, 70. ne, 71. ar, 72. Una, 73. ak, 74. zal.

Izmed rešilcev so bili izžrebani:

- I. Irma Leskovec, učenka osnovne šole v Stični, dobi 3 m šifona.
- II. Pečnik Peter, učenec I. razr. v. nar. šole na Bizeljskem, dobi kopalne hlačke.
- III. Emil Skrinar, IV. razr. višje nar. šole Trbovlje-Vode I., dobi mladinsko knjigo.

Naslovno stran narisal Albert Sirk

»Naš rod« izhaja v Ljubljani osemkrat med šolskim letom in ga prejemaajo naročniki »Mladinske matice«, ki plačajo letno naročnino za list in publikacije »Mladinske matice« Din 22'50, v 9 mesečnih obrokih po Din 2'50.

List izdaja »Jugosl. učiteljsko združenje« — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Ivan Dimnik.

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani, zanjo odgovarja Franc Štrukelj.

Alojz Gradnik:

Kraška pomlad

Spet je pomlad in spet zemlja nas kliče,
kliče vse žive in kliče mrličke:

„Dajte, mrlički, kosti mi, pepela,
zadnja mi dajte slovenska razpela,
živi mi dajte krvi, da bom topla,
skorjo odprite mi še, da bom sopla,
rijte in grébite, sezite vame,
kópljite brazde seménom in jame,
saj so dovolj že koščeni vam prsti,
padajte vame po vrsti, po vrsti!“

Pluge popravimo zadnji kovači,
pojdimo v polja vsi zadnji orači,
grébimo, kópljimo, v suhe razóre
vsakdo iztoči krvi naj kar more.
Brez povračila ne bo naša žrtva,
saj če smo mrtvi mi, zemlja ni mrtva,
večno bo naša. O, sejmo, le sejmo,
zadnji orači čez meje povejmo:

„To še posejemo, zadnje prgišče,
kri naše rane na setev naj kane,
če ne bo nam, naj bo zemlji zdravilo.
Če pa le sejemo zrna za vrane,
če le za črve bo seme kalilo,
o, saj nam zemlja, ta zemlja vsaj trne,
saj nam ta zemlja vsaj kamne povrne,
kamne in trne za pokopališče.“

POGAŠENI OGNJI

V rovu je bilo temno in zatohlo. Dim smolnatih plamenic je pekel v oči in legal na prsa. Ljudi ni bilo videti. Le udarci težkih, železnih kramпов in škrcbetanje okornih lopat je izdajalo, da rijejo nekod po teh jamah pridne roke. Plavži so zahtevali nove hrane. Zato so Gorci in Mostiščarji rili po teh jazbinah, lomili, kopali in premetavali težko rudo, ki so jo ženske odnašale. Zdaj pa zdaj je prišel v rov kateri izmed Sapovcev, da je pogledal, kako gre delo izpod rok.

Vidar in Dagar sta delala v enem izmed stranskih rovvov. Že delj časa sta se zaman trudila, da bi s težkimi kladivi razbila veliko skalo, ki je ležala sredi jame. Sopihala sta kakor dva mehova, pot jima je curkoma tekkel po ukrivljenih hrbtih. Vidar, ki ga je že nekoliko tlačila starost, je prenehal, se naslonil na kladivo in težko sopol.

»Po sapovskih glavah bi bilo prijetneje udrihati, kaj ne?« je zagodrnjal Dagar, ki je tudi nehal udrihati.

»Tako govorjenje je neumnost,« ga je zavrnil Vidar. »Ali ne veš, kaj sem ti sinoči povedal?«

»Saj res,« je zašepetal Dagar. »O nekem načrtu si mi govoril. Kaj torej misliš?«

Vidar se je previdno ozrl, stopil je celo v glavni rov, a ni videl Lorke, ki je stala v gosti temi skoraj tik poleg njega. Ko je bila prišla tam mimo, je začula šepetanje in iz prirojene radovednosti je stopila v temo, da bi prisluškovala. Rozložno je slišala vsako besedo.

»Poslušaj!« je slišala spregovoriti Vidarja. »Jaz sem videl, kako je nastajala ta nasebina, kako se je širil ta rov, kako so rastle plavži. Slišal sem že neštetokrat, kako je sikalo raztopljeno železo, kako je pelo v kovačnici, slišal pasti nešteto udarcev, videl mnogo ran in krvi. Marsikdaj je šla smrt mimo mene in mojih ljudi. Kakor je že šla mimo tebe in tvojih. Spočetka sem gojil samo eno željo: zbežati, vrniti se v svobodo, povedi svoj rod v ono življenje, ki smo ga živeli, preden smo prišli v ta kraj greha in zločinov. A nekoč sem moral spoznati, da je ta način rešitve nemogoč. Vdal sem se v usodo in še drugim prigovarjal, naj se vdajo. In tako smo delali iz dneva v dan. Samo upanje, da nas kak čudež reši, nas je držalo pri močeh in življenju. Videl sem, kako so vas prignali kakor čredo govedi. Takrat mi je zopet zagorelo hrepenenje v prsih. In jeza. In želja po maščevanju, želja po pravici, ki so jo

teptali Turovci in jo teptajo Sapovci. S kako pravico? Kdo jim je to pravico dal? Pohlep! Zato sem prišel do edino pravičnega sklepa: Mi smo delali, sadovi tega dela naj bodo naši! Mi smo v večini in kdo nam je naložil dolžnost, da redimo druge? Zločin bi torej bil, če bi tvegaj življenje za beg. Tvegajmo ga za to, da pridobimo to, kar smo mi ustvarili, kar je po vseh božjih pravicah naše.«

»Kako se naj to izvrši?« je hlastno vprašal Dagar.

»Z lepa gotovo ne bo šlo,« je menil Vidar. »Moramo si preskrbeti orožje. Nekoliko težko ga bo sicer izmahniti iz skladišča, vendar bomo s previdnostjo vse opravili. Orožje bomo v rudniku skrili na dogovorjeno mesto in določenega dne ga bomo na dano znamenje pograbili in stopili k Sapovcem. Pozvali jih bomo, naj nam dajo svobodo in delež pri dobičku.«

Vidar je nadaljeval, kakor bi ga ne slišal: »Če pa tega ne bodo hoteli — uporabimo silo. Enkrat se je treba odločiti, pa naj se zgodi, kar hoče. Ti je prav, Dagar?«

»Ti še vprašaš?«

»Dobro tedaj! Še danes zvečer morava ljudi pripraviti za najin načrt. O vsem se moramo natančno pogovoriti. Sedaj pa delajva dalje. Saj pride morda kmalu čas, ko bomo delali zase.«

Trenutek za tem sta zopet zapeli težki kladivi. Udarci so motno odjeknili v temnih rovih. Tudi Lorka je zapustila skrivališče in vlekla napolnjeno košaro proti izhodu, ki je kakor bela točka lebdel v daljavi. Pogovor, ki mu je prisluškovala, je vzbudil v njej kaj mešane občutke.

* * *

»No, radovedna sem, kaj se bo zgodilo z menoj in drugimi Turovkami, če se sužnjem posreči upor,« je tiste dni premišljevala Lorka. Sicer ji je pa bilo že popolnoma vseeno. Odkar ji je ugasnilo zadnje upanje, da bi postala Nardalova žena in gospodarica na Turovini, je ni moglo ničesar več razočarati. Prav nič ji ni bilo mar, če sužnji pobijejo Sapovce in njo. Bo vsaj enkrat konec trpljenja, konec telesnih in duševnih muk. Bala se je samo za Nardala. Njega sicer že več dni ni videla. Izvedela je, da je s sulico in zanko izginil nekam v gozdove, kmalu potem, ko ga je Jekel oštel radi nje. Mučila jo je le misel, če ni pozabil na njo in odšel samo radi tega, ker se je bal zasramovanja. Težko je čakala nanj. Kljub prepovedi je še enkrat hotela govoriti z njim in se mu samo zahvaliti za naklonjenost, ki ji jo je do tedaj izkazoval. V srce se ji je vgnezdil en sam občutek — sovraštvo. Črno sovraštvo do Jekla, ki ji je tako sirovo razdril njeno srečo. Privoščila bi mu, da bi ga sužnji ubili. Opazila je, kako so sužnji na skrivaj nosili različno orožje iz skladišča in ga skrivali po skritih kotih v rudniku. Njihova razburjenost je rasla z dneva v dan. Tiho so govorili med seboj in zanemarjali delo. Udarce in zmerjanje so sprejemali pohlevno, brez godrnjanja in potrpežljivo čakali, kdaj pride njihov dan. Vsi so živeli v napetem pričakovanju.

Nekega dne se je zopet pojavil Nardal, kakor bi padel z neba. Od daleč in naskrivaj ji je pokimal. Z roko ji je dal tudi neko znamenje, ki ga pa ni razumela. A to ji je bilo dovolj. Kakor bi se zbudila iz težkih sanj, je zopet začela upati in razmišljati, kako bi uresničila svoja hrepenenja. Kako bi si pridobila Jeklovo naklonjenost? Kako bi omehčala njegovo kamenito srce? S prošnjami...? Z grožnjami...? Pri tej misli se je ustavila. Kakor blisk je šinilo nekaj v njo. Mahoma je prestala delati, se ozrla naokrog in zbežala proti naselbini. Začuden paznik je ni mogel več ustaviti. Vrgel je za njo zanko, a zanka je zadela v prazno. Lorka je med tem že bila med hišami in skoraj

podrla Jekla, ki se je odpravljala proti plavžem. Trdo jo je prijel za ramena: »Kam bezljaš?«

»Tebe iščem,« je pritajeno izsopla. »Govoriti moram s teboj, gospodar.«

»Ti nimaš ničesar govoriti z mano, sužnja. Spravi se na delo!«

»Gospodar, tvoje življenje je v nevarnosti!«

Presenečen je Jekel dvignil obrvi: »Kako veš to?«

»Vem, kar vem,« je odvrnila Lorke s trdnim glasom. »Preden bo sonce trikrat zašlo, ne boš več gledal njegovega obličja.«

»Povej!« je silil Jekel v njo. »Se mar hočeš igrati z mano?«

»Povem ti, a samo pod enim pogojem.«

»No?«

»Izpolni Nardalu njegovo željo, dovoli, da postanem njegova žena.«

»Nesramnica!« Jeklu so se užgale oči v divjem ognju. »Groziti, prevariti me hočeš.«

»Dobro!« je mrzlo odvrnila Lorke. »Ni ti treba verjeti, če nečeš. Povem ti samo to, da si izgubljen. Smrt ti je zapisana.«

Obrnila se je, da zopet odide na delo. Tedaj je kakor ris skočil za njo, jo prijel za vrat in siknil: »Povej, kar veš, sicer te zadavim!«

»Zadavi me!« je izgrgrala. »Ubij me! Bom vsaj rešena. Povem ti pa ne, dokler ne oblubiš!«

Divja odločnost ji je sijala iz oči. Jekel je uvidel, da tako ne opravi ničesar. Spustil jo je in težko sopihajoč povesil roke: »Povej mi torej. Obljubljam ti, da postaneš Nardalova žena.«

»Zakočni se!« je velela.

»Zaklinjam se pri vsch bogovih in spominu na prednike, da izpolnim tvojo željo, a da te z lastno pestjo pobijem, če si me nalagala.«

»Ne bo me treba pobijati,« je hladno, skoraj zaničljivo odvrnila. »Poslušaj!«

Stopila je bliže k njemu in mu povedala, kaj sta se domenila Vidar in Dagar, kako sužnji pripravljajo upor, kako izmikajo orožje, kam ga skrivajo ...

»In kdaj naj bi se to izvršilo?« je vprašal Jekel. V njegovem glasu je bil tak leden mir, da jo je zazebló.

»Tega še ne vem natančno,« je odgovorila. »Ko poizvem, ti pridem povedat.«

Jekel je hotel v prvi jezi takoj poiskati Vidarja in Dagarja ter ju raztrgati na kose. Jeza je kuhala v njem kakor krop, ki išče mesta, da bi se razlil in poparil vse, kar mu pride na pot. Ko pa je trezno premislil položaj, si je ustvaril drug načrt. Poiskal je svoje ljudi in jim ga zaupal. Nato se je ves popoldan sprehajal po naselbini in med plavži z zadovoljnim smehljajem na ustnicah. On že pokaže tem psom, kaj se pravi upor in nezadovoljnost! Na kolenih bodo klečali pred njim in ga prosili milosti. Ko se je spomnil Lorke, se je glasno zakrohotal. Kako more biti tako neumna, da mu verjame! Za vse bogastvo tega sveta bi ne dovolil, da njegov sin vzame premaganko — sužnjo za ženo, sorodnico Turovcev, morilcev njegovega očeta, svetega moža, ki so mu bogovi razodeli skrivnost zanke. Enkrat za vselej ji zaveže jezik, ko bo ta reč s sužnji urejena. Če se le ne bi premislila in mu zamolčala, kar je še moral vedeti. Polastil se ga je čuden nemir in ker Lorke ni od nikoder bilo, jo je zvečer sam poiskal.

»Si izvedela?« je vprašal.

»Sem,« je odvrnila in se boječe ozrla, če morda kdo ne prisluškuje. »Ves dan sem zalezovala Vidarja in Dagarja. Šele ko sta se v stranskem rovu čutila dovolj varna, sta se domenila. Prisluškovala sem ravno tam, kakor zadnjič.

Orožje imajo že vse pripravljeno. Jutri, ko se konča delo in ko vi večerjate, bodo na dano znamenje zgrabili za orožje in vas napadli. Zdaj veš vse.«

»Dobro« je rekel Jekel. »Pojdi sedaj, Lorka! In vedi, da te ne bom pozabil.«

Hvaležno ga je pogledala in odšla spat. Dolgo se je premetavala na ležišču. Kakor droben črv ji je prilezel kes v dušo in glodal, glodal...

* * *

Hladno jesensko jutro se je kopalo v obilni rosi. Dan je vstal iz krvavo-rdečega vzhoda. Vse nebo je bilo prepredeno s tankimi oblaki. Čudno zaspano se je dvigal dim iz koč in plavžev. Neslišno, kakor sence, so se gibale postave k zajtrku in na delo.

Na običajnem mestu sta se našla Vidar in Dagar.

»Torej danes...« je šepnil Dagar.

Vidar je samo prikimal. Nekajkrat je globoko vzdihnil, preden je izgovoril:

»Da, danes zvečer, preden odidemo z dela. Če bo tisti čas kateri izmed Sapovcev v jami, kar po njem! Nato pa hitro k naselbini in nad Sapovce. Ti udariš s svojimi ljudmi od zgornje, jaz od spodnje strani. Nihče nam ne sme uiti. Glede tistega, da bi najprej govorili z njimi, sem se premislil. Sapovci bi samo pridobili na času. Takoj jih je treba zgrabiti.«

Zopet je zavladala moreča tišina. Zdaj pa zdaj je v glavnem rovu zableščala plamenica, zaškrtala lopata, zaropotalo kamenje, udarilo kladivo, kriknil človek... Motno, zadušeno so odmevali glasovi po rovih. In je zopet preteklo pol ure, da ni bilo slišati najmanjšega šuma. Bilo je tiho, kakor v grobu. Le tam v vlažno steno vtaknjena plamenica je grozeče škrebotala. Zdaj pa zdaj je padla težka kaplja razgrete smole na vlažna tla in zlovešče zacvrčala.

Sonce je utonilo za gorami in nebo zažarelo v krvavem žaru. Delo v rudniku je bilo končano...

Vidar se je zdrznil, stopil je v glavni rov in zavpil na ves glas: »Na delo! Na delo! Na delo!«

Krik je raztrgal tišino, butnil ob mokre stene, sunil v nizki strop, šinil po mokrih tleh in bil v hipu v vseh kotih temnega rudnika.

Zamajale so se plamenice, od nekod je bilo začuti rožljanje orožja in dva klica sta sekala šum in ropot: »Mostiščarji, k meni!« »Gorci, k meni!«

V trenutku sta bila okrog obeh klicarjev dva klobčiča ljudi. Čuti je bilo samo težko dihanje, žvenket sekir, prasketanje plamenic in nekaj ostrih povelj. Nato se je vsa množica v diru spustila po rovu, kakor besen hudournik, ki se je utrgal visoko v gori in brzi v dolino lomeč vse, kar mu pride na pot. Pri izhodu pa je vse obstalo, kriknilo in onemelo.

* * *

Prva sta udarila iz rova Vidar in Dagar. Skočila sta še nekaj korakov naprej in hipoma obstala. Skoraj sta se nasadila na gozd sulic, ki so jima molele nasproti. Za bleščočimi konicami so se hudobno režali obrazi gospodarjev. Kakor bi ju vezala ena duša, sta oba hkrati kriknila: »Izdajstvo!«

Dvignila sta sekiri in ju v hipu mračnega obupa hotela pognati v svoje zatiralce. V tem kratkem trenutku je skozi zrak zažvižgalo dvoje zank, se jima zadrgnilo preko rok in ju kakor dvoje klad podrlo na trda tla. Dva krika sta trčila drug ob drugega, krik zmage in krik poraza, in odmevala v temnem lesovju. Kar je temu sledilo, se je zgodilo z bliskovito naglico.

Sužnji so se zgnatli k rudnikovem vhodu. Sprednji, ki so videli, kaj se je zgodilo z obema voditeljema, so se hoteli vrniti v rov. Zadnji pa so vsled radovednosti tiščali naprej. Zmedeno so kričali, nihče izmed njih ni vedel, kaj se prav za prav godi. Nastala je strašna zmešnjava, ki so jo Sapovci le pre-dobro izrabili. Kakor lačni volkovi so planili po njih, jih omamljali s težkimi udarci po glavah, zalezovali po rudniških rovih, lovili zunaj rudnika v zanke in jih vezali. Preden se je popolnoma stemnilo, so Gorci in Mostiščarji ležali na prostoru med naselbino in plavži povezani kakor snopi. Nihče, razen dveh Mostiščarjev ni ušel. Vidarja in Dagarja ni bilo med množico. Kmalu je sredi prostora zaplapolal velik ogenj. Vsi prebivalci na Turovini so se zbrali okrog njega in čakali.

Blizu ognja so Sapovci z veliko naglico postavljali nekake vislice. Zvezani sužnji so ležali tako, da so mogli gledati vse te priprave. Čuden strah pred nečem strašnim in nepojmljivim jih je obdal s temno grozo. Ženske sužnje so se zdrenjale na kup in plašno šepetale med seboj. Zaman so se spraševale, zakaj so jih segnali k ognju in jim zagrozili, da se nobena ne sme odstraniti. Glasno prasketanje ognja so motili le globoki vzdih, udarci kladiv in pritajeno šepetanje navzočih.

Ko je bilo vse gotovo, je stopil na sredo prostora Jekel in spregovoril, da so ga vsi lahko slišali:

»Bogovi so preprečili zločin, ki so ga nameravali izvršiti ti psi« in pokazal je na sužnje. »Bogovi zahtevajo tudi kazen. Dolgo sem premišljal, kakšna naj bo, da bo odtehtala veličino tega težkega greha. Hipna smrt bi bila premalo. Zato naj ona dva, ki sta zapeljala ostale, umirata počasi, da bosta imela dovolj časa premisliti, kaj sta zgrešila. Ostalim pa, ki so tako slepo sledili njunim zločinskim naklepom, naj bo na čelo vžgano vidno znamenje njihovega greha, v spomin na vse čase!«

Obrnil se je k mladcem in zaklical:

»Privedite ju!«

Množica je vzvalovala in zamrmrala, kakor gozd v viharju.

Nekaj mladcev je skočilo v bližnjo kočo. Privedli so Vidarja in Dagarja. Korakala sta neodločno in zbegano, preplašeno se oziraje po množici, kakor bi iskala obraza, ki bi jima vlil nekoliko tolažbe. Roke so jima bile zvezane, koža po telesih pa odrgnjena na mnogih mestih. Sapovci so ju sprejeli s kričanjem in psovki. Oglušujoč krik je udaril med plavže. Vse je prepvil Jekel s svojim gromkim glasom: »Izpolnite voljo bogov, mladci!«

V hipu je vse utihnilo.

Oba upornika so privedli pod vislice, jima pritrdili roke na viseče vrvi in ju potegnili navzgor, da sta se samo s prsti dotikala zemlje. Vse mišice na telesih so se jima napele. Vidar, ki se je spomnil svoje moči, je trznil za vrv, da bi jo odtrgal, a se mu to pot ni posrečilo.

Ko se je hrup polegel, je Jekel segrel v ognju železno palico. Vsem je zledenela kri v žilah. Jekel se je počasi približal Dagarju in ga nato hipoma sunil z žarečo konico v usta. Zacvrčalo je, se pokadilo, ozračje pa je pretresel strahovit krik obupa in bolečine. Dagar se je zvijal, kakor riba, vsaka mišica na telesu mu je trepetala. Vsem je zlezla tiha, nepojmljiva groza v kosti. Zavladala je mrtva tišina, ki jo je pretrgalo le Dagarjevo hropenje in tiho stokanje iz vrst suženj. Jekel je zopet razgrel palico in se približal Vidarju. Ta pa se je skrčil in sunil z nogami svojega rablja naravnost v obraz. Tramovje je zaškripalo, vrv se je napela kakor struna; Jekla je sunek podrl na tla. Škripaje z zobmi je zopet vstal. Psovka za psovko se mu je sipala iz ust. Kakor krvoločna zver je priskočil od strani k Vidarju in ga z vso močjo sunil

v zdravo oko. Zopet je zacvrčalo, zopet je zasmrdelo po ožgani koži, zopet je pretrgalo ozračje bolešno rjojenje. Vidar se je zvil kakor kača, sunil z nogami, se zagnal in rjovel, rjovel. Zopet in zopet se je skrčil in suval, vrv na rokah se mu je zajedla v meso, kri mu je curljala preko laktev, dokler se ni hreščeče prelomil prečni tram ter sta Vidar in Dagar nepremično obležala v pesku.

Tedaj je od nekod pritekla Lorka. Lasje so ji razmršeni plapolali preko pleč, obupno je mahala z rokami, se vrgla na tla pred obema nesrečnejema ter stokala s tujim, ubitim glasom: »Odpustita! Odpustita, siromaka! Odpustita! Jaz sem vaju izdala!«

Zvezani sužnji so se zganili kakor pod udarcem. In kolikor jih je bilo, toliko prokletstev je padlo tisti hip na Lorkino glavo. Ona pa je vpila, jokala in se zvijala v prahu kakor črv.

»Bogovi, maščujte se! Ubijte me, nesrečnico! Bogovi, kje je vaša jeza?«

Vsem navzočim je ta prizor vzel sapo. Celo Jeklu. A se je kmalu zopet zavedel, pristopil k Lorki, jo sirovo potegnul za lase in zakričal: »Pojdi, ženska! Ne rabimo tvojega javkanja. Pojdi, ti pravim! In da se mi ne prikažeš več!«

Divje jo je sunil od sebe. Zmedeno je pogledala po gledalcih, se votlo zasmejala in odšla težkih korakov proti gozdu. Od tistega večera je na Turrovini nihče več ni videl. Tudi Nardal ne.

»Za danes je dovolj,« je slednjič odločil Jekel. »Jutri bomo nadaljevali, dokler ne pogineta. Spravite sužnje v brlog!«

Njegovi ljudje so ukaz kmalu izvršili. Med splošnim pretepanjem so odgnali sužnje v njihovo kočo. Dagarja so morali odnesti, Vidarja so odvedli na vrvi, kakor žival. Kajti Vidar ni videl več...

* * *

V prostoru sta vladala hlad in neprodorna tema. Zdaj pa zdaj se je kdo težko premaknil na ležišču, zastokal in zopet utihnil. S široko odprtimi očmi so strmeli sužnji v temno praznino. Besede so jim zamrle, le misli so tipale skozi temo. V nekem kotu je hropel Dagar, spočetka glasno, nato tišje in tišje, dokler ni popolnoma utihnil. Tovariš, ki je ležal poleg njega, je zapazil, da ne diha več...

Sredi največje tišine je vstal Vidar.

»Kako je tu strašno temno in hladno.«

Njegov glas je bil truden in ubit.

»Ali sem sam? Kje ste, prijatelji?«

»Vsi smo tu, Vidar. Vsi smo pri tebi,« so odgovorili.

Nato zopet nekaj trenutkov molka...

»Dagar!« je ponovno zaklical Vidar. »Kje si? Ali te peče?«

»Dagarja ni več,« je odvrnil globok glas.

»O, Dagar!« Vidarjev glas je postal nežen in mehak. »Zakaj nisi počakal, prijatelj? Skupaj bi šla na to dolgo pot...«

In zopet je bilo slišati samo globoko dihanje. Iz kota pri vratih se je začulo pritajeno ihtenje. Tenak jesenski veter je škrebetal po strehi. Naenkrat je zaklical Vidar z rezkim glasom:

»Jaz vidim. Ali čujete, tovariši? Vidim... Ves svet je preprežen z železnimi nitkami, ki zvene v jesenskem vetru v sladki pesmi. Preko dobrav se zvija železna kača, ogenj ji bruha iz žrela, a ne ubija. Veselo jo pozdravljajo otroci, pokorna sužnja je ljudem. Vlačí jim tovore ter jih nosi iz kraja v kraj...«

Globoki vzdihli so zapluli po temni izbi. Vidar pa je nadaljeval:

»V zraku brne železni ptiči. Grdo in zlovešče je njih petje. Po vodah plavajo železne ribe s polnimi trebuhji tovora in ljudi. Po žilah teh ptičev in teh rib se pretaka kri zemlje, ki izvira globoko v zemeljskih plasteh. Po potih švigajo vozovi brez govedi in konj. Neslišno brze iz naselbine v naselbino...«

Zunaj je bolešno zavil hladni veter okrog voglov. V šumi je zlovešče kriknila nočna ptica, suho listje se je zganilo in zašumelo.

»Vidim... Vidim ogromne železne zmaje, ki tolčejo, hropejo, se vrte v blaznem diru neprenehoma noč in dan, dvigajo z železnimi rokami težke tovore, polnijo železne plavže. Vidim ljudi, ki hodijo krog teh železnih pošasti, jim strežejo in jih negujejo.«

Nihče več se ni zganil na svojem ležišču. Prisluhnili so Vidarju, tiho dihali in pili njegove besede, ki so mehko in nežno tipale v njihove duše. Zunaj pa je rasel veter, bučal kakor grom, šumel kakor razbesnjena reka skozi gosto drevje, butal ob stene, suval ob škripajoče dveri.

»Vidim...«

Za hip se je Vidarju zopet pretrgal glas. Poslušalci so se zganili, nemirno so iskale oči govornika v gosti temi. Nekdo je zastokal.

Pred Vidarjem se je za hip prikazala slika človeka bodočnosti, človeka, ki je z delom svojega uma in svojih rok premagal vse zlo in svojim ustvaril nove, srečne, svetle dni. Zato je bil njegov poslednji krik ena sama radost.

* * *

Iz viharne noči se je rodilo lepo jutro, vse odeto v plašč bujnih jesenskih barv.

V najgloblji senci sredi gozda na gori, se je vrh skale prebudila ptica. Z mogočnimi zamahi kril je zaplula v sinje višave soncu nasproti.

OB SKALNEM NABREŽJU JUŽNEGA JADRANA

V juliju je bilo. Tja, na sinje morje je šla moja pot. V čudo lepi Boki Kotorski, in sicer v prijaznem mestu Hercegnovem so se ustavili naši trudni koraki.

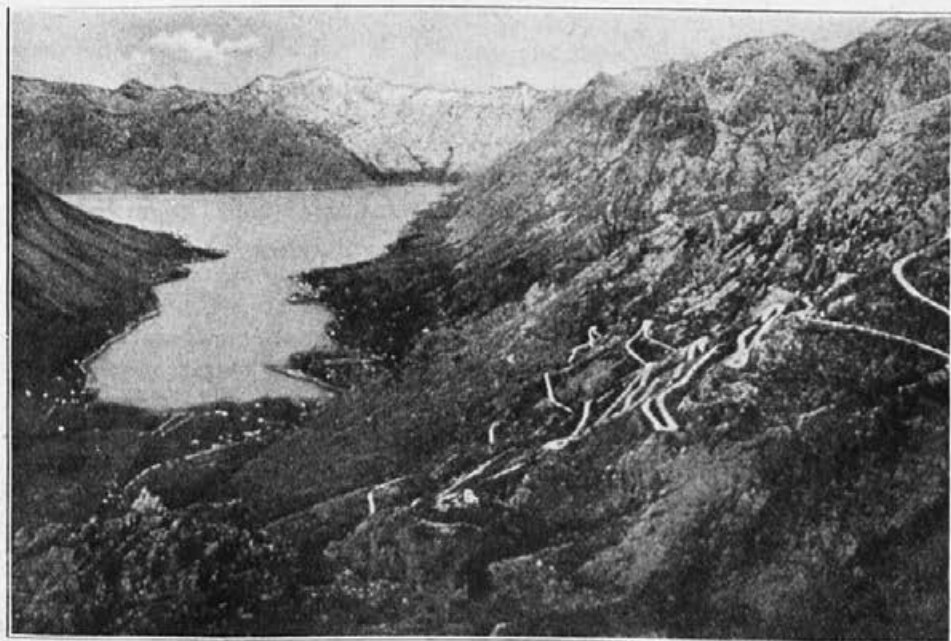
Kopel v morski vodi nas je poživila, da je bil korak prožen in da so trudne oči zopet oživele in uživale vso lepoto južnega podnebjja.

Ogledali smo si slikovito mesto, ki ni posebno veliko in izvedeli, da prebiva v hotelu Boka naša kraljica Marija s Peterčkom, Tomislavom in Andrejem. Takoj je vstala v srečo nada, da bomo kraljevo družinico gotovo kje videli.

Drugo jutro nas je zbudilo silno butanje morskih valov ob skalne čeri. Sonca ni bilo, temni oblaki so ležali nad Boko.

Bilo je ob 6. uri zjutraj, ko smo stopili — edini kopalci — v vodo. Seveda se nismo spustili v morje; preveč je valovilo in ono silno udarjanje valov je nekako neprijetno zajelo dušo. Pač pa smo legli ob obrežju v morje, se prijeli za skale in pustili, da nas je morská voda oblivala, nas potezala v vodo, pa nas zopet pahnila nazaj med čeri. Prijetna igra je bila to, pa pravijo, da tudi zdrava. Tu in tam je pokukala izza okna glava zaspanega letoviščarja in začudeno zrla zgodnje kopalce. Nam pa je bil čas dragocen, vsako minuto smo hoteli koristno izrabiti.

Popoldne smo šli k pristanišču. Pa nas niso dolgo pustili tam. Prišel je detektiv in vsi smo se morali umakniti do obrežja. Zvedeli smo, da prihajajo na belem motornem čolnu naši mali kraljeviči. Njihov plavalni učitelj, mlad

Boka Kotorska s serpentinami na Črno goro

slovenski fant — mornar, ki jih je tudi pričakoval, je pravil, kako dobro že plavajo kraljevi otroci.

Motorni čoln je pristal. Isti trenutek je prišel dvorni avto in kraljeviči s kraljico so se odpeljali. Toliko, da smo jim z roko še lahko pomahali v prisrčen pozdrav in že jih ni bilo več. Vse prehitro so nam zginili izpred oči.

Da bi nekoliko spoznali okolico, smo šli iz Hercegnovega peš proti Zeleniki in zavili v gozdček, poln bujnega južnega zelenja in cvetja. Oleandri s svojim rdečim, rumenim in belim cvetjem, so nas zelo mikali; nismo si pa mogli kaj, da ne bi utrgali od velikanskih grmov rožmarina dišečih vejic, ki smo jih ponesli na naša slovenska tla. Ko smo hodili nekaj minut med tropskim cvetjem in zelenjem, smo zagledali belo cerkvico — Savina. Ogledali smo si lepo pravoslavno svetišče, kjer je bila ravno služba božja. V tej cerkvici je kraljeva roka zadnjikrat prižgala belo svečo za srečno pot. Sveča je dogorela in njega, ki jo je prižgal, ni več.

Drugo jutro smo se odpeljali v Kotor. Prelepa je vožnja po Boki. Pluli smo ob slikovitem kraju Zelenika, ki je zadnja železniška postaja, dalje mimo Tivta, Perasta. Nad vse lep je otoček sv. Jurija. Bela cerkvica sameva med temnimi, visokimi cipresami in boječe pogleduje proti Orjenu (1900 m), ki ponosno strmi na sinjo Adrijo. Kakor pravljica se ti zdi vsa ta lepota in zaželiš si, da bi tu bival nekaj tednov, nekaj mesecev, da bi pregledal vso to čudovitost divnega juga.

V Kotoru smo. Kako radi bi si ogledali mesto!

Pa šofer je dal znamenje za odhod in odbrzeli smo na lepem, udobnem avtobusu v strme bregove Lovčena. Že smo na onih zloglasnih serpentinah. Malo tesnobe je bilo v srcu — saj sem slišala že tolikokrat, kako nevarna je ta vožnja.

Vsi občutki strahu in nemira so hitro minuli, ko sem videla, kako spretnega vozača imamo in kako dobro so na vseh ovinkih zavarovane ceste. Vedno više in više smo lezli, srečavali tu pa tam kak avto, kar pa nam ni bilo posebno všeč, ker umikanje na teh cestah ni prijetna zadeva. Čim više smo lezli, tem lepši je bil pogled na Boko. Zdi se ti, da sanjaš, da ne more biti na svetu toliko divje lepote strnjene na enem samem kotičku zemlje.

Že precej visoko smo. Otrok, oblečen v raztrgana oblačilca mi je vrgel v avto šopek črnogorskih rož. Dobro sem jih morala držati v roki, ker avto nas je precej neusmiljeno premetaval zdaj na desno zdaj na levo.

Še vedno se vije naša pot v skalnati breg. Zdajci zagledamo vrh Lovčena. O, ko bi mogli tja gori, da pozdravimo njega, ki počiva na njegovem vrhu — pesnika Njogoša. Megle, ki se neusmiljeno pode od morja, nam zagrnejo pogled na gorovje.

Privozimo v črnogorsko vas Njgoš. Prijazna vasica je to, zelo podobna našim gorskim vasem. Tako čudna izprememba! Prej se voziš mimo samega skalovja, se čudiš, s čim se hranijo ljudje v svojih preprostih skalnih kolibah, nenadoma pa se odpre lepa ravnica, posejana z zelenimi travniki in njivami, tako rodovitnimi kot pri nas. Vasica Njgoš se nam je zdela kot oaza v puščavi.

Ko smo vozili mimo rojstne hiše pesnika Njogoša, smo nekoliko postali. Skromna, preprosta hišica, in nam je dala takega pesnika. Misel mi je splavala tja v Vrbo, v Prešernov rojstni dom.

Našim sopotnikom Čehom se mudi dalje, dalje, in že je vas Njegoš daleč za nami. Bližamo se Cetinju. Še nekaj kilometrov, pa smo v mestu.

Po dobrem okrepcilu, ki smo ga bili zelo potrebni, smo šli, da si ogledamo zanimivosti mesta. Že nas je čakal visok Črnogorec v svoji slikoviti narodni noši z zagorelim obrazom, zapovedujočimi očmi in prepričevalnim glasom. Vodil nas je po mestu. Pred enonadstropnim preprostim poslopjem smo se ustavili. Rojstni dom našega kralja Aleksandra I. Dolgo, dolgo so se oči ozirale v skromno hišico, kjer je tekla zibel našemu — sedaj že mrtvemu kralju. V teh črnih dneh, ki so nam vzeli očeta naše domovine, sem premnogokrat mislila na beli rojstni dom njegov, ki bo tih in zapuščen sanjal o mladih, sončnih dneh njega, ki počiva po težki poti v drugem domu, v beli cerkvi na Oplencu. Pozdravljen rojstni dom v Cetinju — ti naša svetla lučka, pozdravljen tihi dom na Oplencu, ti naša črna žalost.

Lovćen — grobnica pesnika Njegoša

Levo od kraljevega doma je bivši dvorec kralja Nikite. Vodnik nas je vodil iz sobe v sobo, v vsaki nova zanimivost, večja dragocenost. Prekrasne preproge, dragoceni prti, krasna kraljeva oblačila, vaze, slike, ki so prava umetnina, orožje, odlikovanja.

Vse prekratko je bil odmerjen čas, preveč smo morali hiteti. Tu, v teh sobah bi človek postal in se zamislil daleč nazaj v preteklost, ko je tu valovilo živo življenje. Sedaj je pa vse mrtvo, tiho, le tuji vedno prihajajo in odhajajo.

Ogledali smo si tudi velik relief bivše kraljevine Črnogorske, ki je v posebni zgradbi.

Še en sam pogled po mestu in že hiti naš avtobus iz lepe skalne Črne gore doli proti Budvi. Visoko v gorah smo še, globoko pod nami valovi morje in se beli dolga plaža obmorskega mesta Budve. Pogled z višine tja doli proti Budvi je nepozaben. Nehote smo vsi vzkliknili od silnega začudenja in potem tiho zastrmeli v lepoto, ki jo je Bog položil v ta kotiček. Vsa ta lepota se mora doživeti, besede so preokorne.

V Budvi smo izstopili iz avtobusa in si ogledali mesto. Ozke ulice, visoka poslopja, nekatera tudi prazna in razpadajoča. Ob morju krasna plaža, nad njo pa se dviga v višino bela vijugasta cesta, ki pelje tja daleč, daleč v Črno goro.

Šli smo proti ladji, da nas popelje v Hercegnovo. Ob ladijskem mostiču je stal črnolas ciganček štirih let, ves raztrgan, bos, pa tako prikupen, da smo ga v hipu vsi vzljubili. Pel nam je z lepim glaskom o svoji mili majčici in nas kratkočasil do odhoda ladje. Pa se je potem tudi sladkal z dobrim pecivom in smejal ob pogledu na svetle dinarčke, ki jih je dobil od popotnikov. Upam, da je svoji mili majčici nesel naše pozdrave.

Ladja je zarezala svojo pot v morje, temni oblaki so nas grozeče spremljali, morje je valovilo, da smo se prav prijetno gugalji in zibali. Bledi obrazi so pa povedali, da to guganje mi vsem všeč.

Valovi so z vso srebrno belino valovili v višino in se zopet razgubljali. Pa se je pokazala na teh srebrnih valovih svetla pika — beli galeb. Valovanje morja ga ni motilo, z razprostrtimi belimi krili je spretno vozil na vrh vala, pa zopet po njem zdrsel v mokro dolino valov, zajel košček kruha, ki mu ga je vrgel potnik v morje, se dvignil v višino in prhotal z belimi krili tja pod temno nebo.

Svetilniki na samotnih otočkih so že svetili vsem daljnim daljam in mežikali v temno noč.

Tu in tam se je pokazala bela jadrnica, ki je plavala kot tiha misel v temnem večeru, se borila z valovi, da so se jadra močno nagibala na vse strani in nam tiho in mirno izginila tja naprej po brezskončnem morju.

Ob obrežju so trepetale luči, noč je z vso grozečo temino legla na širni morski svet, naša ladja pa je rezala globoke brazde v morje in puščala za seboj srebrno cesto, ki so jo valovi takoj zabrisali.

Večer je bil, ko smo polni lepote, ki smo jo doživeli na poti, izstopili v Hercegnovem.

Rojstna hiša blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja — na Cetinju

POVESTI POPOTNIKOV

PEARY DOSPE LETA 1909. NA SEVERNI TEČAJ

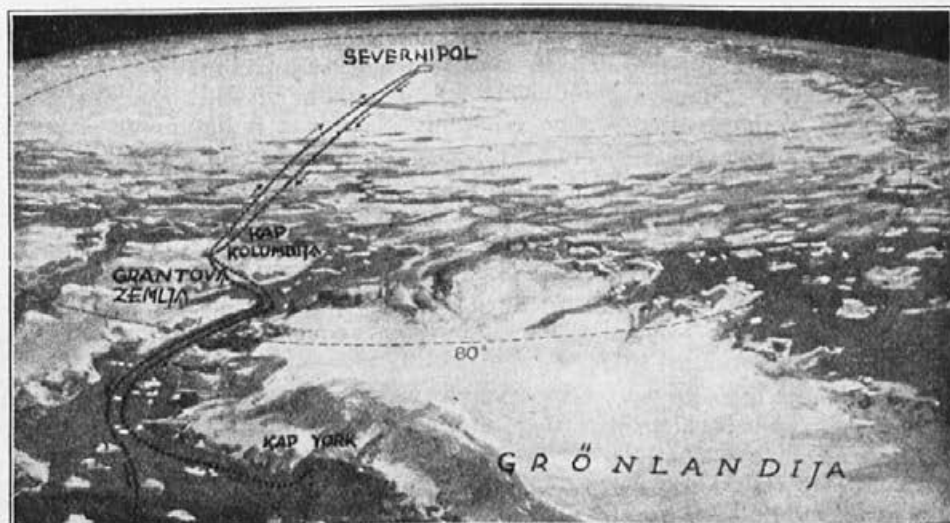
Robert Peary

Dober dan vsem skupaj! Ime mi je Peary. Sem Amerikanec in preživel sem večino svojega življenja v Severnem ledenem morju. V raznih dobah sem večkrat poizkusil dospeti do severnega tečaja. Pri nekem takem poizkusu so mi odmrznili prsti na nogi; drugikrat pa sem si zlomil nogo. Toda vztrajal sem in končno tudi uspel.

Meseca julija l. 1908. sem zapustil New York, preplul Severno ledeno morje — dvanajstič! — koncem meseca in dne 1. avgusta dospel do Kap Yorka, ki je najsevernejša točka na zemlji, kjer še žive ljudje. Tam sem sprejel na krov več eskimskih družin in 250 psov. Zimo smo prebili na Grantovi zemlji, ki se razprostira severo zahodno od Grönlandske obale. Toda meseca februarja 1909 smo pričeli prevažati na saneh svoje reči na Kap Kolumbija, ki se razprostira devetdeset milj od tam.

Koliko so znašali ti tovari boste najboljše razumeli, če Vam povem, da smo imeli na krovu poleg ostalih potrebščin še 16.000 funtov moke, 1000 funtov kave, 10.000 funtov sladkorja, 10.000 funtov prepečenca, 1000 funtov tobaka, 3500 galon petroleja in sto posod zgoščenega mleka.

Ko smo bili vsi zbrani na Kap Kolumbiji, je bilo pri meni sedem članov moje družbe, petdeset pet Eskimov, 140 psov in dvajset osem sani. Vsake sani so bile opremljene z vsemi potrebščinami in sicer z živili za moža in pse, obleko za gonjača, smučmi, cepinom, nožem, ki je bil obenem žaga za rezanje sneženih klad, iz katerih smo sestavljali hiše in v katerih smo morali spati.

Pearyevo potovanje na severni tečaj

V načrtu sem imel, da pošljem pred seboj oddelke z živili in drugimi potrebščinami, in šele potem, ko bi vsi bili na potu, bi odšel tudi jaz. Prvi oddelek je odšel na potovanje zadnjega februarja l. 1909, ko je pihal strupeno mrzel vzhodnik, ki je gonil pred seboj sneg in prinašal silen mraz. Grudast led je kmalu pokvaril več sani, dve pa sta se tako razbili, da jih ni bilo mogoče več popraviti, vprega pa je morala potovati nazaj na Kap Kolumbija po druge sani.

Do konca četrtega pohoda je šlo vse dobro; tedaj pa smo prišli do velike odprtine v ledu in tam smo morali čakati šest dni, da se nam je posrečilo priti čez vodo. Ta zadržek je vznemiril Eskime, ki so postali vsi nervozni. Videl sem jih pogovarjati se po dva in po tri tako daleč od mene, da jih nisem mogel slišati. Končno sta prišla k meni dva starejša moža, ki sta hodila že več let z menoj po severnih deželah in ki sem jima zaupal, in rekla sta mi, da so zboleli, in prosila sta, da naj jih pošljem nazaj k ladji. Da bi preprečil tako razpoloženje, sem pričel v bodoče prirejati igre in zabave na ledu.

Na poti proti severnemu tečaju

Vodne razpoke so nas mnogo-krat zadrževale in nadlegovale. V neki taki razpoki je plavalo mnogo velikih kosov ledu, ki so bili od petdeset do sto čevljev široki in morali smo s psi in sanmi od plošče do plošče.

Ko je nekoč neka vprega šla preko razpoke med dvema ploščama, je psom zdrselo in padli so v vodo. Gonjač je pogumno skočil naprej in preprečil, da tudi sani niso sledile in junaško je izvlekel pse iz vode. Če bi še sani padle v vodo, bi potegnile s svojo težo pse na dno morja. Zelo smo se oddahnili po tem dogodku in dospevši na nasprotni strani na trden led, smo odšli zopet dalje proti severu.

Potovali smo mesec dni in pošiljali en oddelek za drugim zopet nazaj, dokler ni ostal samo še eden pred menoj in sicer oddelek pod poveljstvom Bartletta, utrjenega pomorščaka iz Nove Fundlandske. Došel sem ga na robu neke nove, velike vodne odprtine. Nismo ga hoteli motiti in smo zato postavili svoje iglu (snežene kočice) tako tiho, kakor je bilo mogoče; povečerjali smo nato in odšli spat.

Že se mi je dremalo, ko sem slišal zunaj neko vpitje. Skočil sem pokonci in pogledal skozi razpoko in prestrašil sem se, ko sem ugledal med svojo in Bartlettovo kočico široko progo vode. Led se je razklal in Bartletta je odneslo. Razbil sem snežena vrata na kosce in bil v trenutku zunaj. K sreči je ledeni splav, na katerem se je nahajal Bartlett, plaval zopet nazaj k trdnemu ledu, na katerem smo stali mi in se je tako rešil.

Končno je tudi Bartlett odpotoval zopet nazaj; tako sem ostal sam s svojim črnim služabnikom, štirimi Eskimi, petimi sanmi in štiridesetimi izvrstnimi psi ter s hrano za štirideset dni. Severni tečaj je bil še 150 milj oddaljen. Do sedaj sem vedno ostajal v ozadju, da sem pazil, da je vse v redu potekalo. Sedaj pa sem hodil kot vodnik spredaj.

Delali smo dobre pohode v izvrstnem vremenu, a vmes smo le malo spali. Na koncu nekega pohoda smo šli preko sto metrov daleč po tankem ledu, ki

se je upogibal pod našimi sanmi in se je udrl, ko so ga zadnje sani zapustile. Zrak je bil kakor zmrznjeno jeklo in ostri veter je žgal naše obraze, da so razpokali.

Končno smo dospeli na tečaj. Zgradili smo svoje snežene koč, pokosili in tudi psom dali dvojno porcijo; nato sem zapisal v beležnico še svoje opazke in odšel spat. Tristo let so se ljudje trudili, da bi dospeli na ta cilj; dvajset let sem tudi jaz sanjal o njem, in sedaj sem bil tu.

Na vseh stranch sem našel samo led. Nobenega znamenja suhe zemlje ni bilo in tudi odprtega morja ni bilo tod, kakor so nekateri domnevali. Dvignili smo pet različnih zastav, večkrat krepko zakričali in zakopali smo v led steklenico, v katero smo potisnili papir z datumom 6. aprila 1909, ter z našimi podpisi.

Za nekoliko ur pred povratkom smo se vlegli k počitku. Ker nihče ni mogel zaspati, sem ukazal pripraviti se in odpotovati. Psom smo dali dvakrat toliko hrane kakor jim je bilo sicer odmerjeno, popravili smo sani in zavrgli vso obleko, kar smo jo imeli odveč, da bi olajšali breme.

Dasi smo za potovanje od rtiča Kolumbija do tečaja rabili trideset sedem dni, smo potovali nazaj samo osemnajst dni. Potovati smo mogli zato tako hitro nazaj, ker smo imeli že pot označeno in ker nam ni bilo treba izgubljati časa z gradnjo sneženih koč. Uporabljali smo kar tiste, ki smo jih naredili na potovanju na tečaj.

Kadar smo premerili dvakrat toliko pota kakor običajno, smo tudi pse z dvakratno porcijo nakrmili. Morda se povprašujete, kako bi hranili pse, če bi se kje predolgo ustavili. No, usmrtiti bi jih morali nekoliko in dali bi jih pojesti ostalim tovarišem. Tudi jaz sem že jedel sirovo pasje meso, ko sem bil zadosti lačen in nisem imel drugega za pod zob. No, sedaj sem zopet tu, zdrav in čil. Mogoče si mislite, da sem srečen, ko imam zopet tako hrano in posteljo kakor Vi in da me ne ogrožajo več severni medvedje in ledeno mrzla voda. Mogoče je res tako. Toda lahko mi verujete, da je mnogo lepega v boju z ledom in viharji, in da je mnogo privlačnega tudi v dolgih, dolgih severnih nočeh, v dolgem, dolgem severnem dnevu, v tihoti in ogromnosti silnega, belega, samotnega Severa. Z Bogom!

V a j e.

1. Popiši sliko na strani 238.
2. Katero izmed opisanih potovanj bi Vi najrajši izvršili, če bi bili Vi raziskovalec?
3. Kje je puščava Gobi, Kalkuta, reka Niger, reka Plata, Megallanov preliv, Filipinski otoki, Morilski zaliv?

Fr. Ločniškar:

Naše polje

*Oj ti naše polje ravno,
z znojem dedov napojeno,
tisočkrat blagoslovljeno
ti ob svidenju mi bodi.*

*Zrl sem polja bogatejša:
v zlatu težkem so blestela,
ali duša ni vesela
bila tujega bogastva.*

*Tvojo skrivno moč bom čutil
koder pot me bo vodila,
saj mladost me priklenila
nate je, ti polje naše.*

DVA POTEPUHA NA JADRANSKEM MORJU

Lovci na spužve.

Dva dni sva prečepela v majhnem, samotnem zalivu pred Gradino, komaj četrť ure od Rogoznice in nisva mogla nikamor. Zalivček je bil tih in miren, nekoliko korakov od njega pa je besnelo peklo. Burja in meštral sta izmenoma, a brez presledka gnala razpenjene valove ob čeri, v rogozniškem pristanu je prevrnilo velik ribiški čoln, s težavo so rešili njegove tri može. To je bilo še hujše kakor besno morje v popoldanski uri pred dvema dnevo- ma, ko sva odveslala okrog Gradine, da dospeva še do večera v Primošten ali pa morda do Krapnja. Takrat je v morju ob popolnem brezvetrju vrelo kakor v coprniškem kotlu, široki in kakor nizke hiše visoki valovi bi zahte- vali nadčloveških moči, če bi hotel v njih kamor koli naprej. A končno bi šlo, v tem viharju bi pa vsak poskus pomenil samomor.

Tako sva čepela ob svojem zalivčku, stopala po desetkrat na dan na teme širokega rta, mimo katerega bi morala iz Rogozniškega zaliva proti Primo- štenu, gledala s tega temena, da-li ne kaže morje kakšnih znakov poboljšanja, v ostalem času pa lovila ribe, kuhala, po sili lenarila in se na smrt dolgočasila. V Rogoznico nisva hotela, ker naju je bilo nekam sram pokazati se tja po tistem prisrčnem slovesu, pri katerem je sodelovalo vse mestece. Sicer pa je bil ta sram odveč, kajti niti velike jadrnice in celo ribiški parniki se niso upali v tem vremenu iz kolikor toliko varnega pristana na odprto morje.

Na večer drugega dne, ko sva se baš odpravljala pod plahto, sva doživela dve presenečenji. Morje ni več grmelo in šumelo s takšno silo zunaj najine pasti. Torej bova jutri vendarle utegnila naprej? In ko sva še ugibala o tem vprašanju, je naju iz šotora zvabilo enakomerno, votlo udarjanje in pljuska- nje. Neka ladja prihaja bližje. In res, v medli svetlobi zvezd sva opazila veliko, temno reč, ki je pristala pod najinim šotorom, iz nje pa se je vsula kopica še bolj temnih postav, ki so nekaj glasno čebljale in jim je bilo še v noči spoznati, da so strašno razcapane. Prvi trenutek sva kar onemela. Sama sva — in kaj hočejo ti ljudje? Zasvetila je luč in v njenem svitu sva zapazila sedem ali osem divjih obrazov, kakršnih v Dalmaciji še nisva srečala in ki bi jih tako, brez orožja, tudi ne hotela na samem srečati.

Strah — in nekaj takšnega je bilo v teh trenutkih v naju dveh — ima res velike oči. Kajti ves dozdevni razbojniški napad se je po prvih besedah spreleval baš v to, kar sva hotela v Dalmaciji še predvsem doživeti: lovci na spužve so priveslali s svojo težko barkaso v ta mirni zalivček, da tu prenočijo in poskusijo jutri svojo srečo v sosednjem zalivu. Dva dni jim vihar ni dal kakor nama ne delati ne spat, držal jih je kakor naju dva v nekem bližnjem zalivčku, da se niso mogli ganiti nikamor, a še tam so morali biti neprestano na nogah, da jim niso valovi razbili ladje. Ko se je morje malo pomirilo, so sklenili, da prespijo vsaj eno noč tu, kjer se jim ni ničesar bati.

In izpod raskavih skorij so na mah prilezle na plan najbolj dobrodušne in ustrezljive duše, kar si jih more človek misliti. Ob kozarcu njihovega izvrstnega vina, ki so ga nama nalili brez vsakega ponujanja, smo se kaj dobro pomenili in tudi takoj dogovorili, da bova jutri prisostvovala njihovemu zanimivemu opravilu.

* * *

Zjutraj, ko je posijalo sonce, je veter še vedno nekaj nagajal. A za to se nisva zmenila dosti. V trenutku sva podrla šotor, pospravila svoje stvari in odveslala v sosednji zaliv, kjer so se naši novi prijatelji že pripravljali na delo. Že od daleč sva jih videla, kako so stali na krovu in z občudovanjem zrlji najino vitko lupinico, ki je s sigurnostjo in veselo naglico rezala valove. Prej niso hoteli prav verjeti, da je mogoče v takšnih valovih (sicer niso bili več »takšni«), s takšno ladjico in tako hitro naprej. Nama to občudovanje ni bilo preveč neprijetno.

Čolniček smo varno privezali ob barkaso, midva sva splezala na krov, se postavila čim ugodneje, da bi mogla dobro fotografirati vsak važnejši prizor z lova na spužve in takoj nato smo bili tudi vsak pri svojem delu.

Eden izmed njihove družbe je bil že na pol opravljen v potapljaško obleko, v svojih težkih, svinčenih čevljih je stal do pasu v vodi na lestvici ob boku barkase. Z vso pazljivostjo so mu privili preko glave še šlem s steklenim oknom pred obrazom, v eno roko so mu dali pleteno torbo, v drugo ostve, ob zračni črpalki sta začela dva mišičasta moža pritiskati enakomerno na vzvod, zašumelo je in potapljač je izginil v zeleno, čisto globino. Na vodno površino so zdaj pa zdaj priplavali veliki mehurji in se razpočili, zdaj pa zdaj si zagledal belo, penasto črto, ki je izginjala v globini. Tam nekje je moral biti potapljač. Dva moža sta na obeh koncih barkase s težkimi vesli budno pazila, da se je ladja obračala vedno v neki daljavi od njega in vedno vstric z njim. To je imelo velik pomen, kajti če bi se zračna cev, ki je spajala moža na dnu morja s črpalko, zamotala, bi ga bilo konec, še preden bi ga potegnili na vrh. Najstarejši v družbi je držal

Potapljača oblačijo

cev in vrv, s katero daje potapljač znamenja, pazljivo v rokah in ju spuščal ter zlagal v čoln po potrebi, kakor se je potapljač bližal ali oddaljeval od ladje.

Težko sem čakal, da vidim, kaj bo ta prinesel iz globine, in se nisem niti zavedal, kako je minila cela ura. Hipoma se je signalna vrv stresla, ustrašil sem se že, da se je primerilo kaj hudega. Toda pogled na mirne obraze mož me je prepričal, da gre vse v redu. Veslača sta se ustavila, moža pri črpalki (ta dvojica se je večkrat izmenjala) sta pritislila v spremenjenem taktu, polagoma je začel starec vleči zračno cev in vrv v ladjo. Prej nego sem si mislil, je potapljač med grgotanjem in šumenjem vode priplaval na vrh ter se ustavil na lestvi. Iz rok so mu vzeli ostve in torbo — v nji je bil kup velikih rib. Vse so bile predrte od ostev in sedaj sem tudi razumel, zakaj je od časa do časa priplaval na površino rdečkast košček mesa. Spužev nobenih.

Potapljaču so odvili pokrivalo in mu pomagali v barkaso, da si odpočije. Sicer ni bil videti posebno truden. Zaveslali so na drug kraj, kjer so si obetali boljši lov. In čez kakšne četrt ure se je lovec pogreznil znova. Tudi to pot se je vrnil s polno torbo izredno velikih in lepih rib, poleg tega je bil

utrgal tri spužve, tri majhne, črne kepe, ki jim ni bila prav nič videti poznejša oblika, v kateri jo poznamo kot šolsko gobo. Odšel je še v tretjič in sedaj je prinesel kakšnih dvajset spužev in zopet polno rib, med njimi veliko, lepo (prav za prav grdo) hobotnico. Potem smo sedli vsi, da si privežemo duše. Najine in njihove zaloge so bile sicer zelo skope, a so nam šle tem bolj v slast. Spregovorili smo o tem in onem ter so me posebno zanimali podatki o njihovem življenju.

Teško je to, malokdo, ki ni imel prilike priti z našimi Primorci v pogovor, bo vedel, kako težavno rinejo svoje življenje naprej z iskanjem zakladov, ki jih skriva morje. Ti možje so bili n. pr. z otoka Krapnja pri Šibeniku doma, v svoj domači kraj so se vračali sedaj po celem mesecu, potem ko so

Potapljač se spušča v vodo

Tudi od vrlih Krapanjcev sva se ločila tako. Za slovo so nama dali dve velikanski ribi, ki sva ju imela potem v Primoštenu za kosilo in večerjo, pa še za zajtrk naslednjega dne dovolj.

To ni bil zadnji zanimivi dogodek, ki sva ga doživela med svojimi počitnicami na Jadranu. A naslednji dan se je najina pustolovščina z zlozljivim čolničem v Šibeniku prav za prav končala. Neprestane, neprostoVOLjne zamude radi vihanega vremena so nama vzele toliko dni, da bi ne mogla niti prj najboljši volji opraviti več celotne poti na ta način do Sušaka, kakor sva prvotno nameravala. Iz Šibenika sva se odpeljala s parnikom na Rab, kjer sva prebila dva dni, in od tod sva jo isto tako s parnikom privozila na Sušak, ker so na Gornjem Jadranu razsajale burje, ki bi spet ovirale potovanje s čolničem. Sklenila sva pa, da opraviva drugo polovico poti, to je od Šibenika proti Sušaku oziroma narobe v prihodnjih počitnicah. Morda vam bom vedel tudi o tem povedati kaj zanimivega.

100 LETNICA ROJSTVA SIMONA JENKA

Preteklo stoletje nam je naklonilo mnogo odličnih mož, ki bodo vedno zapisani z zlatimi črkami v naši zgodovini. To je bil čas narodnostnih bojev, nevaren zlasti malim narodom, da podležejo vplivom silnejših sosedov. V taki nevarnosti je bil tedaj tudi naš mali, komaj prebujajoči se slovenski narod. Da nismo imeli takrat mož, ki so izšli iz naroda in z njim tudi čutili ter ga dvigali s pisano in živo besedo ter lastnim vzgledom — bogve kako bi se bila za nas končala ta doba zgodovine.

Letos obhajamo 100letnico rojstva Simona Jenka, ki je s svojimi nežnimi, v globine srca segajočimi pesmimi ustvaril bisere, ob katerih se je narod v vseh časih naslajal. Dvigal pa je s svojimi pesmimi v narodu tudi ponos, kazoč mu slavno zgodovino pradedov in mu navdušeno zaklical: »Naprej, zastava slave!»

Danes, ko živimo nekako v ustaljenih razmerah, si niti misliti ne moremo, kak vpliv so imele take pesmi na narod v tistih časih: Začel je dvigati glavo in jih popeval ob vseh prilikah, kot bi hotel naznanjati tujcu, da je pripravljen na boj.

Pesnik našega »Napreja« je bil sin Sorškega polja, trikotne ravnine, ki se razprostira med Kranjem, Škofjo Loko in Medvodami. Njegova rojstna vas Podreča leži na desnem bregu Save, dobre pol ure severno od Medvod. Tu se je rodil Jenko 27. oktobra 1835. leta. Le srečen slučaj je bil, da je prišel drobní »šmonca« v mestne šole. Ker v domači župniji Mavčiče, kamor spada Podreča, takrat še ni bilo šole, je hodil deček po prvo modrost v dobre pol ure oddaljeni Smednik. — Medtem se je že njegov oče vrnil od vojakov in družina se je preselila v bližnje Praše, kjer je imel oče malo kmetijo ter se bavil s čevljarstvom. A Šmonca je rajši prebival pri sorodnikih na Podreči, hodil od tu v šolo, pasel ovčice in se igral na vasi z otroki.

Pokazal je že v smledniški šoli izredno nadarjenost. Zato se ga je usmilil njegov stric oče Nikolaj, ki je bil frančiškan v Novem mestu. Z njegovo pomočjo so ga poslali starši že drugo leto v šolo v Kranj. Kmalu pa ga je vzel stric Nikolaj k sebi v Novo mesto. Hotel je, da bi se tukaj še nekaj časa šolal, potem bi ga pa dal očetu v Praše izučit čevljarstva in ga spravil pozneje nazaj v samostan kot samostanskega brata in čevljarja.

Stric Nikolaj pa je svoj načrt opustil, ko je videl, kakšno vnemo in nadarjenost ima deček za učenje. Z njegovo pomočjo je Simon nadaljeval gimnazijo v Novem mestu. Nekaj si je pa Simon že sam prislužil s poučevanjem drugih.

Stric mu je bil skrben varuh in učitelj. Učil ga je francoščine in italijanščine ter čital z njim slavna dela tujih književnosti. Bil pa je oče Nikolaj tudi navdušen narodnjak, kar je gotovo odločilno vplivalo na Jenkovo narodno zavest. Poleg strica Nikolaja je nanj mnogo vplival njegov učitelj slovenščine o. Zlatoust Pečar. Ta je priporočal svojim učencem čitanje slovenskih knjig, zlasti »Kranjske Čbelice«, kjer je objavljaval Prešeren svoje nedosežne pesmi. Taki možje so bili v onih časih prav redko posejani, zlasti med srednješkolskimi učitelji.

Novomeška gimnazija je imela takrat le 6 razredov in Jenko je moral v sedmo šolo v Ljubljano. Tu je dobil sošolce, ki so se pozneje izredno odlikovali na slovstvenem in političnem polju. Bili so to pisatelji Fran Erjavec, Josip Stritar, I. Tušek, V. Bril, V. Mandele in poznejši politik Val. Zarnik. Kmalu so si postali najboljši prijatelji. Ustanovili so svoj dijaški list »Vaje«, ki so ga polnili s svojimi prispevki in pisali sami. Javno književno delovanje je bilo namreč takrat dijakom prepovedano. V tem listu je priobčil Jenko kot osmošolec nekatere svoje najbolj znane pesmi kot »Adrijansko morje«, »Pobratimija«, »Zapoj mi ptičica glasno« in druge.

Po maturi bi bil šel Jenko rad na visoke šole na Dunaj kot njegovi prijatelji. A od doma ni pričakoval več pomoči za nadaljnje šolanje. Mati bi bila rada, da bi šel Simon v semenišče. Tako je Jenko preživel počitnice po končani gimnaziji na svojem domu v skrbeh in stiski. Ko je sprevidel, da se na Dunaju ne bo mogel preživljati, se je vdal materi in želji ter se odločil za bogoslovje. Hotel je delovati kot duhovnik med zapuščenimi koroškimi Slovenci in zato vstopil jeseni l. 1855. v semenišče v Celovcu. Tu je našel več narodno zavednih bogoslovcev, ki so izdajali svoj pisani list »Venec«. Seveda je Jenko takoj vstopil v njihov krog in priobčil v listu več lepih pesmi.

Kmalu pa je spoznal, da težavni duhovniški poklic ne bo za njegovo šibko naravo. Zato je že prihodnjo pomlad zapustil semenišče in bival doma do jeseni. Zdaj se je odločil, da gre za svojimi prijatelji na Dunaj, čeravno ni imel sredstev za preživljanje.

Na Dunaju je užil mnogo bede. Skromne dohodke mu je dajalo poučevanje drugih, nekaj so mu pomagali tudi prijatelji, vendar je bil v večnih skrbeh za obstanek. V tolažbo pa mu je bilo, da je živel zopet v družbi svojih sošolcev iz Ljubljane, ki jih je vezalo iskreno medsebojno prijateljstvo in zanimanje za književno delovanje. Skupaj so delali načrte, ocenjevali drug druge mu spise in jih pridno priobčevali v Janežičevem »Slovenskem Glasniku«.

Po dovršenih pravoslovnih študijah je ostal Jenko še dve leti na Dunaju, da bi se pripravil na izpite. Ker je po končani visoki šoli izgubil Knaflevo ustanovo, si je moral služiti svoj kruh kot domači učitelj pri neki družini. Dve leti je prebil tako, ne da bi se bil pripravil za izpit. Poučevanje drugih mu je vzelo preveč časa, a tudi nekako pomehkužil se je, ko je bil preskrbljen s stanovanjem in hrano. To ga je bolelo in svojo žalost je izlil v pretresljivo pesem »Trojno gorje«, kjer pravi, da je gorje onemu, ki nima doma in mora sedati za tujó mizo ter posojati bedakom čas, glavo in roke.

Ves potrt se je vrnil zopet domov v Praše, da bi se v miru pripravil na izpite.

Tu se je res prav pridno učil. Stanoval je pri sosedu, ker doma niso imeli vsi prostora, a jest je hodil domov. Poleg učenja pa je skrbno pripravljaj svoje pesmi za tisk. Upal je, da jih proda in da bo šel z izkupičkom delat izpit, ker drugje ni mogel dobiti denarja. V pozni jeseni je hodil po Ljubljani od knjigarja do knjigarja in ponujal svoj rokopis. A nihče ni bil voljan založiti njegovih pesmi. Ves obupan je premišljeval, kaj naj ukrene. Te stiske ga reši prijatelj Levstik, ki gre z njim h knjigo-tržcu Giontiniju. Na Levstikovo priporočilo odkupi Giontini pesmi za 300 goldinarjev in del vsote Jenku takoj izplača.

S tem denarjem je odšel Jenko v Gradec in prebil tam prvi pripravniški izpit. Kmalu nato dobi službo pri notarju Strgarju v Kranju. Imel je prav skromno plačo, da se je komaj preživljal. V kratkem času je naredil še drugi izpit in prišel leta 1866. v Kamnik v odvetniško pisarno dr. Val. Prevca. Prihodnje leto je prebil še tretji državni izpit. V Kamniku je bil zopet skupaj s svojim stricem o. Nikolajem. Po treh letih se je preselil z dr. Prevcom nazaj v Kranj.

A Jenku so bili zdaj že šteti dnevi življenja. Bil je po naravi šibak in pomanjkanje v dijaških letih mu je popolnoma izpodkopalo zdravje. Umril je 18. oktobra 1869. leta, pred izpolnjenimi 34 leti. Pokopali so ga blizu Prešerna ob velikanski udeležbi ljudstva.

Simon Jenko je bil poleg Levstika najboljši pesnik svoje dobe. Sam Levstik, ki je bil zelo strog ocenjevalec, mu je takrat prisodil prvo mesto za Prešernom. Še danes ga štejeemo k našim najodličnejšim pesnikom. Njegove pesmi so večinoma čuvstvene, v srce segajoče, pravi srčni utrinki pesnikovega trpljenja in bridkosti polnega življenja. Imel je tanek čut za naravo in nam je v svojih nedosežnih »Obrazih« odkril prelepe slike prirode. Mnoge njegove pesmi se beró kot narodne. Svoje iskreno domoljublje je izražal v pesmih, ki so vzbujale narod iz mrtvila, ga spominjale na njegovo slavno zgodovino (»Buči morje Adrijsansko«) in ga bodrile na boj za narodne pravice, n. pr. »Naprej zastava slave«, ki je postala naša narodna himna.

Jenko nam kot človek in pesnik izpričuje, kako mora biti vsak navezan na domačo zemljo in na svoj rod.

Ob 60 letnici pesnikove smrti so mu njegovji rojaki postavili na mestu, kjer je stala nekdanj njegova rojstna hiša, spomenik.

Letos v avgustu pa proslave ravnatom 100 letnico rojstva našega »pevca Sorskega polja«.

Fr. L.

JANEZ NEPOMUK PRIMIC

23. aprila je bilo 150 let, kar se je rodil l. 1785, v Šmarju na Dolenjskem Janez Nepomuk Primic. Za Slovence je velike važnosti, ker je ustanovil v Gradcu v Avstriji l. 1812. na univerzi stolico za slovenščino. Ko je še v Ljubljani obiskoval srednjo šolo, je bil med njegovimi profesorji tudi Valentin Vodnik, ki je v mladeniču vžgal tako močan plamen navdušenja za slovenski preporod, da je privedel do tako izrednih uspehov. J. N. Primic pa se je udejstvoval tudi kot pisatelj. Pisal je med drugimi »Abecedo za Slovence« in »Nemško-slovenska branja«, knjigi, ki sta bili za tisti čas velike važnosti. Žal, ni dočakal starosti. Že 28 letnemu mladeniču se je nenadoma omračil um, da so ga morali prepeljati domov. 3. febr. 1823. l. pa je v Zalogu umrl.

LOV NA DIVJEGA PETELINA

Za velikonočne počitnice je bil povabljen učenček Marček na deželo k stricu Petru. Za malega mestnega fantička je bil to vsekdar velik, velik praznik, če ga je odnesel hlapon na kmete. Mestni fantič je zavidal podeželskim dečkom zelene trate in smrekov gozdič na koncu vasi, pa bister potoček, ki se je vil skozi vas: vse to je bil zanj nepopisen zaklad najrazličnejših iger, ki mu jih mesto ni moglo dati.

Najbolj pa je privlačila Marka čestita oseba strica Petra. Bil je to visok mož, brada mu je valovila po vratu, oblečen je bil vedno v lovsko obleko, za zelenim lovskim klobukom pa je imel zataknjene krivce in planike. Soba strica Petra je bila za malega meščana skrivnosten raj: tamkaj je imel stric vse stene obložene s plenom, ki ga je nastrelil v teku dolgih let, odkar je

s puško v roki lazil za divjačino. Kakor v muzeju, tako se je zdelo malemu Marku, kadar je zašel v stričevo lovsko sobo in je razprtih ust opazoval nagromadeno bogastvo.

Letos pa je Marko še bolj napeto pričakoval nekaj velikega: stric Peter mu je obljubil, da ga bo vzal s seboj na lov. Na lov na divjega petelina! Kdo ne bi zadrževal ob taki obljubi.

Marko se je veselil neznane lovske poti, kakor malokaj. Pri stricu je sedel v sobi in je strmel v veliko ptico: divjega petelina, ki je bil nagačen v kotu sobe. Ptica je sedela na debelem štoru. Zajeten vrat ji je bil iztegnjen, črno perje je bilo gladko in poravnano, kakor da bi prišla ptica izpod likalnika. In pisano perje je dalo petelinu videz odličnosti in plemenitosti. Stric Peter je prekinil razgovor z malim gostom: »To noč bova šla na lov. Pojdi zdaj brž v posteljo, da se boš do takrat naspal in boš spočit za pot v hribe...«

Drgetajoč od radosti se je fantiček poslovil od prijaznega bradatca, nakar je stekel k teti pripovedovat o veliki sreči, da bo šel še to noč s stricem na lov na divjega petelina.

Marko je bil še ves zasanjan, ko ga je prišel sredi noči buditi prijazni striček. Urno je skočil iz postelje v svojo obleko. Kmalu je stal pred lovcem pripravljen od nog do glave za vablivo pot.

Stric je našel svetiljko, nato sta krenila v noč. Marka je bilo kar malce strah, ko sta stopala mimo temnih hiš. Vendar zavest, da je pri ljubem stricu in da je ta oborožen s puško, ga je delala močnega in korajžnega.

Kako dolgo sta hodila, Marko ni vedel. Medtem sta se že dvignila po zavitih stazah visoko nad dolino, stopala sta mimo travnikov, stric Peter mu je na vseh nerodnih koncih pomagal z roko in s svetiljko.

Spočetka ga je oster nočni zrak svežil, zaradi spenjanja v hrib pa se je ogrel, čutil je vso opojnost nočnega hribovskega zraka.

In stričko mu je vso pot krajšal s pripovedovanjem o svojih lovskih doživljajih. Da, kako imenitno je znal pripovedovati stric Peter. Koder sta hodila, povsod je stari lovec doživel kako imenitno prigodo:

mladi spremljevalec je poslušal, se čudil in sklenil: ko bo postal velik, bo tudi lovec.

»Zdaj sva na koncu najine poti«, je pristavil stric. Še po tej le ravnici bova stopila in prideva v gozdiček, ki mu pravimo Maljak: tam bova našla petelina.« Obstala sta in Marko se je razvnel ob pogledu, kakor ga še ni videl. V času, odkar sta zapustila domačo hišo, se je že precej razsvetlilo. Vsa dolina je ležala pod debelo sivo plastjo meglenega morja, na nebu so se zvezdice že umikale naraščajoči zarji.

Stric je ugasnil luč in dejal: »Zdaj se pričinja že jutro«. Marko je bil kakor vkopan, takega nepopisno krasnega prizora, ko se noč umika mlademu jutru, še ni videl.

Stric je spravil svetiljko v nahrbtnik, nato sta krenila proti gozdu. Šuma se je pričela buditi: od nekje je zaplahutala in zaskovikala sova, skozi ozračje so se spreltavale nočne vrane, oglašali so se že prvi ptiči.

Stric je spet obstal in je dal Marku navodila, kako naj se ravna, da ne bosta pregnala plena.

Nato je lovec iskal s pogledi med vejem. Njegovo bistro oko mu je švigalo daleč na okrog. Večkrat je obstal kakor okamenel in takrat se je zravnal kakor vkopan tudi njegov mali spremljevalec. Jutranji hlad je pričel Marka mrziti, zato se je na vsakem postanku zavil trdo v svoj plašč.

Prešla sta že dobršen del poti, ki vodi skozi gozd, pa ni bilo še od nikoder nikaškega znaka, da bi stric razsodil: petelinu smo že na sledu.

— »Zdaj pa višje v hrib!« je odločil. Pričela sta stopati po položnem bregu navkreber. Stric se je venomer oziral v vrhove dreves. Prvo zelenje je obraščalo gozdno vejevje in stric je dejal, sklonjen na fantičkovo uho: »Mislim, da ga bova kmalu uzrla. Stisnjen bo med veje...« Marku so se oči še bolj napele v naznačeno smer. Pričel je drhteti, ko mu je stric napovedal, da se bliža trenutek srečanja z divjim petelinom. Tedaj je Peter spet obstal. Marko takisto. Jutranji vetrič je prinašal glasove; kakor bi nekdo visoko v vejevju klepal koso. Stricu se je razjasnil obraz in je radosten pogledal svojega varovanca: »Zdaj

pa se drži, petelin je tu!« Le korakoma sta se prestopala. Klepanje je namreč povzročal divji petelin. Zvezde so ugašale in jutranja zarja je prodirala v gozd, prvo zelenje se je dalo opaziti v vsej svoji svežini.

Previdno, da ne bi prelomila kake suhljadi ali pa da ne bi sprožila suhega listja, sta se Peter in Marko plazila pod visoko drevo, kjer je sedel na veji plemeniti vitez. Ko sta ga ugledala, je dal stric znamenje: stoj! Oba sta se ozrla v košate veje komaj ozelenele bukve. Visoko v vejevju je sedel res on, velik divji petelin. Mogočna ptica je sukala venomer svoj zajetni vrat na levo in desno. Potem pa se je predal ptič srčnim izlivom: pričel je peti. Marko je menil, da bo slišal glas podoben domačemu petelinu. Ta gozdni orjak pa je imel melodijo, kakor si je fantiček nikoli ni predstavljal.

Petelin je najpreje poklepal: klok, klok, klok... ob koncu svojega klepanja pa je pesem končal s takim glasom, kakor bi kdo — brusil.

Marko je ves radosten sledil neobičajnemu lovsckemu prizoru. Kakor vkopan je sledil nadaljnemu stričevemu početju. Takrat, kadar je petelin svojo pesmico zabrusil, je stric napravil dva do tri korake in se mu je previdno bližal. Stric mu je to že med potjo povedal, da je petelin silno oprezna žival, a je med svojim petjem zamaknjena in gluha za vse. Takrat ničesar ne sliši in se mu zato utegneš približati. Sicer te ptič opazi in se spreleti drugam.

Divji petelin je čepel na veji in je s svojim petjem budil in vabil svoje tovarišice, gozdne kure. Sredi njegovega navdušenega prepevanja in vabljenja pa ga je naskakoval bradati mož. Bil je že tik pod drevesom. Zamaknjeni pevec ni slutil, da mu preti nevarnost. Stric je obstal pod drevesom in je z večimi očmi objemal stasitega in zajetnega nočnega prepevača. Nato je počasi in previdno dvignil puško. Prislonil jo je k očesu. Pomeril je na petelina, ko je ta spet pričel s svojo enakomerno popevko... v tistem pa je lovec sprožil puško... in skozi mlado jutro je odjeknil pok, da se je Marko od nenadnega odmeva zdrznil... Stričev strel je zadel, Marko je videl, kako je ptica v vejevju zakreljutila, s svojimi močnimi peruti se nagnila preko

veje in padla na tla. Bila je — negibna. Peter je poklical dečka in ta je bil z nekaj koraki pod drevesom. Drgetajoč od razburjenja si je ogledoval okrvavljeno ptico, ki je bila še pravkar vsa polna življenja, pa ji je krogla iz puške pretrgala življenje. Marko je pobožal mrtvo ptico, zasmilila se mu je...

Stric je utrgal na bližnji smreki vejico in jo je po stari lovski navadi vtaknil ustreljeni ptici v kljun. »Ta vejica naj ji bo zadnji pozdrav iz zelenečega doma« je dejal, Peter in si jo je naložil na nahrbtnik. Nato sta se pričela spuščati iz gozda.

V tistem je bila vsa pokrajina prebujena: številni ptiči so prepevali jutranje melodije in hvalili Stvarnika, izza robatega vrha na vzhodu pa se je valila krvava plošča — sonce. Ko sta dospela lovca do prvih hiš, so se pričeli tamkaj še le buditi.

Ko pa sta dospela na ozko pot, koder je bil prostor le za posameznika, je Marko stopal za stricem. Zroč v mrtvo ptico, ki je bingljala na stričevem nahrbtniku, je postal žalosten...

J. Ž.

VELIKONOČNI POTRES LELA 1895.

Letos smo se s strahom v srcu spominjali velikonočnega potresa l. 1895. v Ljubljani, kajti 14. aprila je po njem poteklo ravno 40 let. Nepoklicani lažipreroki so širili govornice, da se bo pri nas zopet treslo in lahkoverni ljudje so že od groze trepetali. Mi pa seveda nismo verjeli, ker vemo, da se potres ne da prerokovati. In vendar Ljubljanski potres v primeri z drugimi ni bil posebno hud, saj je bilo treba popolnoma podreti le 10% hiš in je bilo v vsem le 8 smrtnih žrtev.

Velikonočna nedelja 15. apr. 1895. je bila zelo lepa in nihče ni mislil na potres. Ponoči ob četrtna dvanajst pa je nenadoma zabobnelo v zemlji in v zraku in zemlja se je potresla, da so pokale stene, se rušili stropi in da so s streh leteli dimniki in opeka. Ta sunek je bil najmočnejši, vseh sunkov do jutra pa jih je bilo dvajsetpet. Ljudje so bežali na ulice in trge in se niso upali ali pa tudi niso smeli več nazaj v močno poškodovana poslopja. Naslednje tedne in celo mesece so stanovali v šotorih,

velikih kadeh, ki so jih uporabljali zeljarji in v lesenih barakah.

Najhuje je bila zaradi potresa prizadeta Ljubljana, močno pa tudi okolica mesta, posebno na severni strani. Močno so občutili potres: Smartno pod Smarno goro, Črnuče, Skaručna, Vodice, Smlednik, Voklo, Šenčur, potem Domžale, Mengeš, Dob, Komenda, Homec, Moravče in Kamnik, D. M. v Polju, Vače itd.

Na Dolenjskem in Notranjskem niso potresa občutili posebno močno, nekoliko so ga čutili tudi v Celju, Ptuj, Mariboru in ostalih krajih. Z opazovalnimi aparati pa so ljubljanski potres čutili tudi na Koroškem, Goriškem, v Istri, in Hrvaškem, na Dunaju in v Rimu.

Ta potres pa ni bil prvi v Ljubljani. Zgodovina nam poroča o čestih potresih, od katerih pa so bili precej močni le v letih: 792., 1000., 1348., 24. marca 1511, 1689., 1800., 1833., 21. decembra 1845. in končno 1895.

STRAHOVIT POTRES NA FORMOZI

Tudi ta potres je bil na velikonočno nedeljo in sicer letos. Kako majhen je bil v primeri s tem naš potres pred 40 leti, naj vam povedo sledeči podatki. Formoza je otok in leži na vzhodni strani Južne Kitajske. Od celine je oddaljen 120 km, meri pa 35.570 km² ter je torej nekoliko manjši kot Savska banovina. Pripada Japonski. V notranjosti žive še popolnoma divji narodi malajskega plemena, v obrežnih predelih pa je omika na visoki stopnji in so se razvila cvetoča mesta. Glavno mesto je Taihoku, ki ima 205.000 prebivalcev.

Ta otok je torej obiskal letos 21. aprila strahovit potres. Potresni sunki so se začeli že ob štirih zjutraj in so bili tako močni, da se je ponekod zemlja dvignila za 4 m v višino, drugod pa se je ugreznila do 6 m globine. Razumljivo je, da so bile v teh krajih v trenutku vse hiše porušene. Takoj prvi podatki so bili grozni. Popolnoma razrušenih je bilo 15.033 hiš, močno poškodovanih pa 12.747. Smrtnih žrtev je bilo po prvih podatkih 3165, pravijo pa, da so te številke mnogo premajhne in da je mrtvih preko desetstisoč ljudi. To so torej vse drugačne številke, kakor pa pri našem »pohlevnem« potresu.

CVETKO GOLAR:

(Ruska pravljica.)

O ZLATEM MLINČKU

Živel je некоč star kmet s svojo ženo. Imela sta se včasih dobro, včasih slabo, kakor je pač naneslo. Nekega dne nista imela niti koščka kruha v hiši, zato sta šla v gozd, da bi nabirala želod. Nabrala sta ga polno vrečo, ga nesla domov in pripravila za večerjo. Ko sta ga jedla, spusti starka en želod na tla. Želod pade skozi tla v klet, tam požene korenine, požene kal, zraste do stropa. Starka to vidi pa reče možu:

»Poslušaj me, stari, tla moraš prebiti, da bo mogel hrast zrasti. Ko bo velik, bova lahko trgala želod kar v izbi.«

Starček prebije tla in hrast raste in zraste prav do stropa v izbi, od stropa do strehe in od strehe gor v nebesa. In ko nista imela več želoda, vzame starček vrečo in zleze na hrast. Pleza vedno višje in naenkrat je bil v nebesih. Gre po nebesih sem in tja pa zagleda petelina z zlatim grebenom, ki je sedel na zlatem mlinčku. Kmet ni dolgo premišljal, vzame petelina in mlinček pa zleze po hrastu nazaj na zemljo. Pride k ženi in jo vpraša: »Stara, ali imaš kaj prigrizka?«

»Počakaj, da zmeljem želod v mlinčku,« pravi žena. Vzame mlinček in začne mleti in melje same cmoke in pastete. Kadar je zavrtela mlinček, je padel iz njega najprej cmok, potem pa še pasteta.

Nekega dne se pripelje mimo gospod in vpraša: »Ali imate kaj za pod zobe?«

Žena vzame mlinček in zavrti. Mlinček melje same cmoke in pastete. Gost se najé, potem pa reče: »Žena, prodaj mi mlinček!«

»Tega ti pa ne prodam za nobeno ceno.«

Gospod pa ji ukrade mlinček in se z njim odpelje.

Ko starček in starka to zapazita, sta bila hudo žalostna.

»Nikar se ne žalostita,« pravi petelin z zlatim grebenom. »Jaz grem hitro za njim in ga dohitim!«

Petelin leti za gospodom, ki je bil že doma, zato zleti na njegovo hišo in zapoje:

»Kikeriki, na strehi sedim! Gospod, hitro nazaj mlinček nam daj!«

Ko gospod to sliši, ukaže: »Hitro vrzite petelina v vodo!«

Služabniki ujamejo petelina in ga vržejo v vodnjak. Petelin pa reče: »Kljunček, kljunček, izpij vodico!«

In jo vso izpije pa zleti zopet na gospodarjevo hišo. Sede na hodnik in zapoje: »Kikeriki, že spet tu sedim! Nazaj zlati mlinček nam daj!«

Gospod ukaže, naj ujamejo petelina in ga vržejo v žarečo peč. Služabniki to store. Petelin pa reče: »Kljunček, izpusti vodico!«

In petelin pogasi ves ogenj. Potem se našopiri, skoči iz peči in zapoje: »Kikeriki, že spet tu sedim! Gospod, nazaj mlinček nam daj!«

Ko gostje, ki so bili pri gospodu v gosteh, to slišijo, zbeže hitro iz hiše, gospod pa za njimi. Takrat pa zgrabi petelin z zlatim grebenom zlati mlinček in zleti z njim domov k starčku in starki, ki sta mu namlela cmokov in pastet, da mu jih je ostalo dovolj še za drugi dan.

KNEZ IN LISICA

(Po bosanski pripovedki.)

Na Turškem je nekoč živel knez, ki se je bil zameril turškemu sultanu. Knez ni bil zadovoljen s tem, kar so delali na sultanovem dvoru. Tam so se samo zabavali in veseljačili in hodili v krščanske dežele ropat. Knez pa je bil pošten in je rekel: »To ni prav!« Sultan je odgovoril: »Izgini mi izpred oči!« Knez je konja osedlal, vrgel svojo puško preko rame in odšel v samoto. Ko je tako odjahal, je pridirjal za njim še njegov hrt. Pes je zvesta žival, nikoli ne zapusti svojega gospodarja.

V samoti si je knez zgradil preprosto kočo in živel kakor samotar. Nekega dne mu je zmanjkalo hrane, pa je odjahal na lov, da si nalovi hrane zase in za hrtu. V gozdu hodi in hodi in opreza. Sreča mu je bila mila. Na ravnici zagleda srnco, ki se mirno pase. »Saj se mi smiliš, srnca mlada,« de knez, »ali jaz in moj hrt potrebujeva hrane.« In jo ustrelil. Srna pade in se več ne gane. Knez jo pobere, ji noge skupaj zveže ter si jo na rame naloži.

Kmalu se vrne k svojemu vrancu, ki ga je bil privezal za deblo. Pa zagleda ob vrancu lisjaka. Odloži srno in pripravi puško. Ali lisjak se čudno obnaša. Nič se ne boji, le gleda ga in mu s tačko miga. Knez se začudi, nagne puško in se približa. Tedaj pa lisjak spregovori. »Prizanesi ti meni in vzemi me k sebi,« mu govori. »Verno ti bom služil. Bom vrancu družbo delal, bom s hrtom kočo stražil!« Knez prikima, zajaše konja in vsi gredo domov.

Drugega dne odjaše knez zopet v gozd na lov. Ob gozdu priveže vranca za drevo in veli hrtu in lisici: »Tu me počakajta!« V gozdu mu je sreča zopet mila. Na ravnici ustrelil dvoje srnic z enim strelom. Ko pa se vrne, zagleda, da brunda ob vrancu velik, črn medved. Brunda in pravi: »Nikar me knez ne ustrelil. Bom varoval ti dom. Bom hrtu in lisico stražil!« Knez prikima in vsi gredo veselo domov in se drug drugega nič ne boje.

Knez odere doma obe srni. Zase obdrži dva kosa mesa. Enega za kosilo, drugega za večerjo. Ostalo da svojim stražnikom. Hrt, lisjak in medved jedo skupaj iz ene sklede. Najedo se do sitega in reko: »To pa je bilo dobro!« Potem pa ležejo v senco in zaspe. Medved glasno zasmrči, lisjak vzdihuje v sanjah, hrt pa še v spanju budno striže z uhlji. Knez se potem zlekne na preprogi in je zadovoljen, da ima pred kočjo močno stražo.

Drugega dne gredo zopet vsi na lov. Ko se vračajo, se jim pridruži velikanska grlica. Četrty dan pa pride še miška in prosi, da bi še ona smela z njimi. Tedaj zleze lisjak na panj in de: »Sedaj nas je dovolj. Sedaj smo močna vojska. Jaz pa bom general tej vojski. Poslušajte, kaj vam pravim. Mi bomo oženili kneza zlepa ali zgrda.« Pa rečejo drugi: »To že, ali s kom?« Pravi lisjak: »V sultanovem gradu živi sultanova hči. Z njo bomo kneza oženili. Ti, grlica, pa odleti in nam jo prinesi!«

Grlica odleti proti gradu močnega sultana. Tu se ustavi na drevesu in opreza. Opreza do večera. Pod večer se grajske duri odpro in sultanova hči stopi na vrt, da se sprehodi. Dve služabnici jo spremljata in čuvata. Grlica zagrlji, razprostre peruti in se zaleti v lepo caričino ter si jo na svoja pleča naloži. Caričina omedli, služabnici pa zakričita in obupno vijeta roke. Ali grlica že odleti in caričino odnese visoko, visoko pod nebo.

Sredi poti se kraljičina zbudi. Pod njo globoko je zemlja, nad njo visoko nebo. »Kam me neseš, grlica ti?« zaihti in se zelo boji. »Nič se caričina ne boji!« pravi grlica. »Smo stražniki lepega kneza sklenili, da ga bomo oženili. Ti boš njegova ženica, naša gospodarica! Imamo svojo vojsko mogočno in zvi-tega generala!« Caričina pa le ihti in se boji. Boji se vsega: vojske, generala, najbolj pa bodočega moža, ki ga še prav nič ne pozna.

Kmalu grlica pred kočo prileti. Tu odloži caričino in stopi pred lisico: »No, general, ali sem prav storila?« Lisica pravi: »Si! Zdaj pa se odpočij!« Caričina pa stopi pred kočo in gleda in ne ve, kaj bi. Tedaj stopi izza vogla knez in pravi: »Tako je moja vojska sklenila, da se moram oženiti!« Caričina mu odgovori: »Če vojska je tvoja tako sklenila, ji moram biti pokorna. Ti bom zvesta ženka, ti bom pridna gospodinja!« In je ostala v koči.

Ko je sultan zvedel, kaj se je zgodilo, se je strašno razjezil. Poslal je vojščake na vse strani, da bi caričino dobili. Pa zaman. Nikjer je ni in ni. Tedaj pokliče sultan čarovnico in ji pravi: »Ti mi začaraj tako, da se caričina mi vrne!« Čarovnica pogleda v svoje zrcalo, da vidi, kje je lepa caričina. Nato se odpravi in pride pred knezovo kočo. Tu razprostre začarano preprogo in pokliče caričino. Ko stopi caričina na preprogo, se preproga dvigne in odnese obe pred sultanov grad.

V gradu je že čakal mogočni sultan. Zelo se razveseli, ko mu čarovnica privede hčer. »Zadovoljen sem s teboj,« reče čarovnici, ki je klečala pred njim, kakor se spodobi pred tako mogočnim gospodom. Sultan jo bogato obdari in odpusti. Hčer pa zaklene v sobo in ji reče: »Da mi nikoli sobe ne zapustiš!« Še dve čuvajki postavi v sobo, da jo stražita noč in dan. Caričina vse dneve presedi ob oknu in gleda tja proti goram. Vse solzne ima oči.

Ko je vojska izvedela, kaj se je zgodilo, se je zbrala na posvetovanje. In je general-lisjak, dejal: »Ne bo nas sultan, krvoločni car! Jaz ga bom prelisičila. Takoj se odpravim na pot, se v mačko spremenim, caričino izvabim, jo v kočo spet privedem. Ti grlica pa mi boš pomagala. Ti mi koj odleti, pred grad prileti, se med drevje skrij. Ko bom jaz zamijavkal trikrat: miav, miav, miav! Tedaj vedi, da je čas. Prileti hitro, caričino zgrabi in jo v kočo prinesi, da bo spet oženjen naš knez!«

Se res je lisjak v mačko spremenil, se pod oknom caričinim sprehajal in dobrikal. Caričina ga je klicala. Rada bi se z njim igrala. Ali mačka se odmika. Tedaj pa caričina skozi okno stopi in skupaj s strežnicami mačko po vrtu lovi. Sedaj pa mačka zamijavka: »Miav, miav, miav!« In grlica prileti, se v caričino zaleti in jo odnese čez drevesa v daljne gore. Zdaj pa caričina že ve. Se nič več ne prestraši, grlico po vratu boža, govori: »Le leti, leti, grlica preljuba ti, meni se h knezu mudi!«

Ali sultan je skozi okno videl vse. »Zdaj pa že vem!« pravi. »Živali so mi hčer ugrabile!« In izpusti dva hrta, da bi mačko mu ulovila. Hitra sta hrta, ali lisica je zvita. Najde med skalami luknjo, smukne vanjo in si drug izhod izkoplje. Hitro se še v lisjaka spremeni in proti domačim goram zdirja. Ko dospe domov, pravi: »Sultan zdaj že ve, da mu je naša vojska hčer vzela! Radoveden sem, kaj si bo zdaj izmislil mogočni sultan!«

In si je sultan to izmislil, da je živalim napovedal vojno. Zbral je mogočno vojsko. Ali tudi živali so zbrale svojo vojsko. In ko je sultanova vojska počivala pod goro, so medvedje pojedli konjenikom vse konje, miške so jim pregrizle vsa stremena ter jim spodkopale tla, da je voda vdrla pod šotore in vse izpremenila v močvirje. Grlice so metale težko kamenje na sovražnika. Ko je zjutraj dan zazoril, je bila sultanova vojska uničena, mogočni sultan sam pa mrtev.

Zdaj je zavladal v gorah mir. Gozdne živali so rekle knezu: »Hvala ti za vse, me gremo. Sedaj je pomlad in si gremo še mi iskat vsak svojo družico!« In so odšle: medved je šel iskat medvedko, lisjak lisičko, miška miško, grlica grlico. Ostala sta v koči le knez in caričina, hrt in vranec. Z drevja je pognalo zelenje, rožice na tleh so zaduhtele in ptičke na vejah milo zapele. Vsi so bili srečni, najbolj pa caričina prelepa.

KAŠTANKA

Napisal A. Čehov.

Ilustriral Lj. Ravnikar.

Iz ruščine prevedel Alojz Gradnik.

Gospod Zorž, prosim,« je zaklical nekdo za vrati.

Gospodar je vstal in se trikrat prekrižal. Potem je izvlekel izpod tabureta mačka in ga stlačil v kovčeg.

»Hajdi, tetka,« je velel tiho. Tetka, ki ni ničesar razumela, se je privila k njegovim rokam. On jo je poljubil na glavo in jo položil poleg Fedora Timotejića. Nato je nastopila tema... Tetka je gazila po mačku, grebla po stenah kovčega in od groze ni mogla niti cikniti. Kovčeg pa se je majal kakor na valovih in se tresel...

»Evo, tudi mene!« je glasno zaklical gospodar. »Evo, tudi mene!«

Tetka je začutila, da je po tem vzkliku udaril kovčeg ob nekaj trdega in se ni več majal. Začulo se je gromoglasno, nepretrgano rjovenje: po nekemu so mlatili in ta neki, verjetno tisti gobec z repom na mesto nosa, je rjovel in se grohotal tako glasno, da se je stresla ključavnica na kovčegu. V odgovor na rjovenje se je razlegel prodirljiv, piskajoč smeh gospodarjev, ki se ni doma nikoli smejal.

»Ha!« je vzkliknil, trudeč se, da prekriči rjovenje. »Spoštovano občinstvo! Pravkar sem prišel s postaje! Umrla mi je babica in mi zapustila dediščino! V kovčegu je nekaj prav težkega — podoba je, da je zlato... Ha-a! Pomislite, da je tu milijon! Pa odprimo no, da vidimo...«

Na kovčegu je zaškrtnila ključavnica. Slepeča svetloba je udarila tetko po očeh. Skočila je iz kovčega in oglušena od rjovenja, se je naglo, na vso moč vrtela okoli svojega gospodarja in glasno zalajala.

»Ha!« je zavpil gospodar... »Striček Fedor Timotejič! Draga tetka! Ljuba moja otročička, vrag vaju vzemi!«

Treščil je s trebuhom na pesek. Zgrabil mačka in tetko in ju začel objemati. Medtem, ko jo je prižemal k sebi, si je tetka malce ogledala ta svet, v katerega jo je zanesla usoda. In razočarana od njegovega veličastja, je za hip onemela od zadivljenja in navdušenja. Potem pa se je iztrgala iz gospodarjevega objema in od silnega vtiska, se je liki volčič, zavrtela na enem mestu. Novi svet je bil velik in poln žarke svetlobe. Kamorkoli si pogledal, povsod, od poda do stropa, si videl samo obraze, obraze, obraze in ničesar drugega.

»Tetkica, prosim vas, sedite!« je zavpil gospodar.

Spomnivši se, kaj to pomeni, je tetka skočila na stolico in sedla. Pogledala je na gospodarja. Njegove oči, kakor vselej, so gledale resno in laskavo. Ali obraz, zlasti usta in zobje, so bili izpačeni s širokim,

nepremičnim nasmehom. Hohotal se je, skakal, stresal s plečami in se delal, kakor da mu je strašno prijetno v prisotnosti tisočih obrazev. Tetka je verjela njegovi razigranosti. Iznenada je začutila z vsem svojim telesom, da jo motrijo ti tisoči lic. Pomolela je kvišku svoj lisičji gobček in je radostno zalajala.

»Vi tetka, posedite malo« — je dejal gospodar, »a midva s stričkom, zapleševa mazurko«. Pričakujoč, kdaj ga pozovejo uganjati komedije je Fedor Timotejič stal mirno in se ravnodušno razgledoval. Plesal je leno, nemarno in kilavo in videti je bilo po njegovih kretnjah, po repu in po brkih, da je globoko preziral vso to tolpo in žarko svetlobo in gospodarja in sebe... Odplesal je svojo porcijo, zazelhal in sedel...

»No-o, tetkica,« je zaklical gospodar. »Najprvo bova malce skupaj zapela, potem pa zapleševa. Kaj ne?«

Izvlekel iz žepa piščalko in zasviral. Tetka, ki ni mogla prenašati godbe, se je nemirno zavrtela na stolici in zalajala. Od vseh strani je odmevalo grmenje in ploskanje. Gospodar se je poklonil in ko se je vse umirilo, je nadaljeval s sviranjem... Ko je zajel zelo visoko noto, je nekje na vrhu, sredi občinstva, nekdo glasno zaklical.

»Atekl« je kriknil dečji glas. »Saj to je Kaštanka!«

»Seveda je Kaštanka!« je potrdil malo pijani in rožljajoč tenor. »Kaštanka! Fedjuška, to je za Boga svetega, Kaštanka...«

* * *

Nekdo na galeriji je zažvižgal. Dva glasova, eden — otroški, drugi — moški, sta na vso moč poklicala:

»Kaštanka! Kaštanka!«

Tetka se je stresla in pogledala tja, kjer so kričali. Dva obraza: eden kosmat, pijan in smehljajoč se, drugi — debelkast, rdečeličen in preplašen — ošinili sta jo po očeh kakor prej slepeča svetloba... Spomnila se je, padla s stolice in se zakopala v pesku. Potem pa je planila in z radostnim cviljenjem se je pognala proti tema obrazoma. Razlegalo se je oglušujoče rjojenje, pretrgano brez prestanka od žvižganja in prodirnega otroškega vzklikanja:

»Kaštanka! Kaštanka!«

Tetka je skočila preko ograje in potem čez neki hrbet. Čutila je, da je v loži. Da bi dospela v sledečo vrsto, bi morala preskočiti visoko steno. Tetka se je zagugala. Ali ni dosegla in je zdrknila nazaj po steni. Potem je šla od roke do roke, lizala nekemu roke in lica, spenjala se više in više in navsezadnje je prispela na galerijo...

Pol ure kasneje jo je Kaštanka že mahala po ulici za ljudmi, ki so dišali po kleju in laku. Luka Aleksandrovič se je gugal in, naučen po izkušnji, se je trudil, da bi bil čim bolj oddaljen od cestnega jarka.

»V grešnem kalu se valja moja duša...« je mrmral. »A ti, Kaštanka — si uganka. V primeri s človekom si to, kar je tesar v primeru z mizarjem.«

Vštric njega je korakal Fedjuška v očetovi kučmi. Kaštanka je gledala obema v hrbet in zdelo se ji je, da hodi že davno za njima in se raduje, da se njeno življenje niti za trenutek ni pretrgalo.

POMLAD

Siničica na vejo se je vsela,
o pomladi pesmico zapela,
o zvončkih, ki poznavajo,
trobenticah, ki trobijo.

Po gajih ptičice pojo,
v livadah rožice cveto:
sončece se na nebu smehlja,
oj zlata pomlad je že prišla.

Otroci veselo skačejo,
sani pod streho spravljajo,
saj je pomlad prišla med nas,
prišel se je veseli čas.

Jožica Stupica,
viš. nar. šola pri sv. Petru

BURJA

Danes vam prvič pišem v tem mladem življenju. Pišem vam sicer o burji, ki ste že morda slišali o njej. Pred nekaj dnevi je pri nas nenadoma začela tuliti burja. Po vasi je pometlo vse ceste in vzdignilo prah. Tudi kateri kozolec se je prevrnil od te strašne burje. S strehe pa je metalo opeko. Gotovo je bil boj med zimo in pomladjo. Mi otroci pa smo ves dan tičali v hiši, še v šolo smo šli neradi. Čez nekaj dni pa je ta burja prinesla nekaj snega. Potem je sneg izkopnel in mi težko pričakujemo toplega sonca.

Kepic Alojzij,
II. raz. viš. n. šole, Cerklje pri Kranju

DRAGI „NAŠ ROD“!

Minula so tri leta, kar sem se Ti oglašil. Pa ne misli, dragi »Naš rod«, da sem na Tebe pozabil. Skrbno preberem vsako številko in sem vsa leta Tvoj zvesti naročnik. Tudi knjige Mladinske matice imam dozdaj še vse.

Opisati hočem, kako sem preživel letošnje velikonočne praznike. Kurili smo kres na veliko soboto zvečer. Da je bilo bolj prijetno, sem dobil od ata par raket in nekaj žabic za streljanje. Rakete so letele zelo visoko v zrak, da jih je videl še moj prijatelj Srečko, ki je istotako kuril

svoj kres. Nekaj raket sem šel spustit na bližnji hrib Ostrovec, ki je najvišja točka Slovenskih gorc.

Ker so letošnje velikonočne počitnice precej dolge, zato mislim doma še mnogokaj pomagati. Zjutraj hodim trosit hrošče s sadnega drevja. Ko bomo sadili krompir, bova s sestrico pridno nametavala. Po storjenem delu pa se smeva tudi igrati.

Janko Marinič,
Sv. Urban pri Ptujju.

DRAGI!

V bližini Kranja leži vas Primskovo. Vas je precej velika. Prebivalcev je okrog 900. Ker je vedno več učencev, je naša 4 razredna šola premajhna in si že želimo nove. Veliko nas je tudi narcčnikov »Našega roda«. Vsak mesec ga težko pričakujemo. Meni se najbolj dopade »Zlo«, potem »Povesti popotnikov« in o »Kaštanki«. Sedaj, ko smo dobili novega gospoda učitelja, vedno čitamo »Naš rod« namesto čitanke. Šolska mladina je letos prvič igrala narodno igro pod vodstvom gospodične Malenšek. Pošiljam Vam tole sličico nas mladih igravcev s prošnjo, da jo priobčite v prihodnji številki. Naslova igre Vam pa ne povem, zakaj če si jo dobro ogledate, boste sami uganili. Čisti dobiček, katerega smo dobili, se bo uporabil za skupen izlet. Tovarišice P. J. S. so nam poslale pismo, s katerim nas vabijo na skupen izlet v Begunje. Vse naročnike »Našega roda« prav lepo pozdravljamo, posebno pa jaz.

Čuvajmo Jugoslavijo!

Ješe Marija,
viš. nar. šola na Primskovem

DRAGE TOVARIŠICE IN TOVARIŠI!

Naravnost zasuti ste nas hoteli s svojimi dopisi in rešitvami. Toliko pošte smo prejeli, da se je izrazila naša »poštna gospa«, da prejemamo več pošte, kot vsa fara skupaj. Priznati Vam moramo, da smo na to izjavo zelo ponosni, pa kaj bi ne bili, če smo dnevno prejeli po več kot sto pisem in dopisnic. Uredili smo vsak dan sproti vse dopise in pravilne točno vpisali. Še posebej smo beležili cne, ki so nam kaj več napisali kot samo rešitev. Ti bodo še posebej nagrajeni. Došlo je 1538 dopisov, izmed njih 485 pravih. Izžrebani so bili sledeči naši tovariši in tovarišice: Belo jagnje prejme **Leštan Abel**, pri Sv. Trojici nad Dobom. Psičko volčje pasme dobi **Hauptman Tončka** iz Petrovč pri Celju. Koklja s piščanci pripade **Žorž Lojzki** v Trebnjem. Par havanskih zajčkov pošljemo **Bredi Ferjančič** v Zidani most. Par morskih prašičkov se preseli k **Julčku Simončiču** v Limbuš pri Mariboru. Par golobov dobi v last **Gvido Kordon** v Logatcu. Par grlic je namenjen **Marti Vidic** v Kranju. **Kimovec Franc** iz Bukovce pa naj pride po par belih miši. — Naše iskrene čestitke vsem imenovanim, ki prejmejo darila poštnine prosto v najkrajšem času.

Gotovo Vas zanima, katera rešitev je bila pravilna. To Vam pove prejemnik glavnega darila, tov. **Leštan Abel**, čigar pismo se glasi:

Dragi tovariši!

Tudi jaz sem zvest naročnik »Našega roda« in se štejem tudi med rejce malih živali. Hočem Vam napisati, kako sem postal rejec malih živali. Očka mi je napravil lično gajbico za zajčke. S sestrico sva šla k nekemu zajčjerejcu, kjer sva kupila par srebrnih kuncev. Težko sem čakal, kdaj se pomnoži moja družinica. Ni bilo dolgo, ko sem opazil, kako pripravlja samica gnezdo za mladi rod. Skotila je 6 mladičev. Lepo so se razvijali in redili. Ko so bili že večji, mi jih je neko noč odnesla zlobna tatinska roka. Velika žalost je tedaj zavladata pri nas. Med tem sem zbolel in ležim sedaj že peti mesec na postelji, kjer so mi najljubše knjige, posebno pa »Naš rod«. Vašo uganko sem pa rešil takole: Slika predstavlja napis strokovnega lista: »Rejec malih živali«, ki izhaja pri Vas. Okoli črk so 3 zajčki, 2 ovčki, 1 prašiček, 1 psiček, 1 kozel, 1 muca, 1 puran, 1 petelin, 3 kokoške, 2 gosi in 3 račke.

Prav lepo Vas pozdravlja vse skupaj

Vaš tovariš

Leštan Abel, l. r.

Bolnemu tovarišu **Leštanu Abelu** sporočamo, da smo vsi šenkovturnski rejci zelo veseli, da je prvo darilo: belo jagnje pripadlo njemu in mu želimo, da bi kmalu zdrav in vesel pasel svojo ovčico.

Radi bi Vam objavili še toliko lepih dopisov, ki ste jih nam poslali, ali prostora nam primanjkuje. Sporočamo Vam pa veselo novico, da nam je dovolil gospod urednik, da bomo prihodnje šolsko leto, torej že v jeseni opisavali v »Našem rodu« rejo malih živali in priobčevali tudi slike. Najlepše bo pa to, da bodo v vsaki številki razpisane nagrade za zveste naročnike »Našega roda«.

Najlepše pozdrave vsem tovarišicam in tovarišem

Vaši

ŠENKOVTURNČANI

KLIŠEJE eno- ali večbarvne za časopise,
knjige, razglednice itd. izdeluje klišarna

Jugografika

Ljubljana, Sv. Petra nasip 23

